

Sotu-kokeilun vaikutukset

Valtiontalouden tarkastusviraston
toiminnantarkastuskertomus 153/2007

Sotu-kokeilun vaikutukset

ISSN 1796-9506 (nid.)
ISSN 1796-9514 (PDF)
ISBN 978-952-499-020-2 (nid.)
ISBN 978-952-499-021-9 (PDF)

Edita Prima Oy
Helsinki 2007

Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnantarkastuskertomus

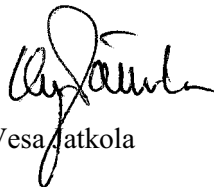
Dnro 332/54/06

Valtiontalouden tarkastusvirasto on suorittanut tarkastussuunnitelmaansa sisältyneen sosiaaliturvamaksukokeilua koskeneen tarkastuksen. Tarkastus on tehty tarkastusviraston toiminnantarkastuksesta antaman ohjeen mukaisesti.

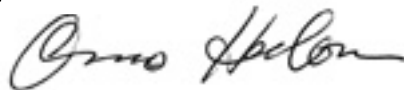
Tarkastuksen perusteella tarkastusvirasto on antanut tarkastuskertomuksen, joka lähetetään Verohallitukselle ja sosiaali- ja terveysministeriölle sekä tiedoksi eduskunnan tarkastusvaliokunnalle, valtiovarainministeriölle ja valtiovarain controller -toiminnolle.

Tarkastuksen jälkiseurannassa tarkastusvirasto tulee selvittämään, mihin toimenpiteisiin tarkastuskertomuksessa esitettyjen huomautusten johdosta on ryhdytty. Jälkiseuranta tehdään vuonna 2010.

Helsingissä 12. päivänä lokakuuta 2007

Ylijohtaja Vesa Jatkola

Johtava toiminnantarkastaja Osmo Halonen

Asiasanat:

sosiaaliturvamaksut, työllisyys, arviointi, verohallinto, sosiaali- ja terveysministeriö

Sisällys

Tiivistelmä	5
Resumé	10
1 Johdanto	15
2 Tarkastusasetelma	16
2.1 Tarkastuskohteen kuvaus	16
2.1.1 Säädösperusta	17
2.1.2 Rahoitus	18
2.2 Tarkastuksen tavoite, kysymykset, kriteerit ja rajaus	18
2.3 Tarkastusaineistot ja menetelmät	20
3 Tarkastushavainnot	22
3.1 Maksuvapautuksen käyttö	22
3.2 Kokeilun hallinnointi ja valvonta	27
3.3 Kokeilun vaikutukset	32
3.3.1 Aikaisemmissa arvioinneissa ja tutkimuksissa esitetyt tulokset	32
3.3.2 Haastattelut	38
3.3.3 Työllisyys- ja muuttotilastot	40
3.3.4 Kokeilun muut vaikutukset ja mahdolliset riskit	47
4 Tarkastusviraston kannanotot	51
Lähteet	56
Liitteet	61

Sotu-kokeilun vaikutukset

Tarkastuksen kohteena oli vuosina 2003–2005 toteutetun Lapin ja tiettyjen saaristokuntien työnantajan sosiaaliturvamaksun vapauttamiskokeilun vaikutukset työllisyyteen ja työllistämisedellytyksiin. Kokeilualueeseen kuului yhteensä 20 kuntaa.

Työnantajan maksuvapautuksen muodossa saama tuki oli vähämerkityksisen tuen eli de minimis -tuen mukaista tukea, jonka yhteismäärä ei saanut ylittää kolmen vuoden ajanjaksolla 100 000 euroa. Palkanmaksuvuodelta maksuvähennysten määrä ei saanut ylittää 30 000 euroa. Kokeilu rahoitettiin korottamalla kokeilun alueen ulkopuolella toimivien työnantajien sosiaaliturvamaksuja. Kokeilun hallinnoivina viranomaisina toimivat verovirastot. Kokeilun koordinointi sekä tulosten seuranta ja arviointi kuuluivat sosiaali- ja terveysministeriölle.

Tarkastuksessa arvioitiin kokeilun onnistumista asetettujen tavoitteiden saavuttamisen perusteella. Toteutetun seurannan ja arvioinnin pohjalta selvitettiin kokeilun vaikutuksia sekä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet kokeilun tuloksiin. Lisäksi tarkastuksessa selvitettiin kokeilun hallinnoinnin ja valvonnan toteutumiseen liittyviä ongelmia sekä kokeilun jatkamiseen liittyviä riskejä.

Tarkastuksen ulkopuolelle rajattiin myöhemmin kokeilun piiriin tulleet Itä-Suomen läänin kunnat. Kainuun maakunnassa vuosina 2005–2009 toteutettavan sosiaaliturvamaksuvapautuksen de minimis -säännösten noudattamista tarkastettiin vuosilta 2005 ja 2006. Muutoin Kainuun maakunnan maksuvapautuskokeilu rajattiin tarkastuksen ulkopuolelle.

Tarkastuksessa havaittiin, että Lapin ja saaristokuntien kokeilun alueella maksuvapautusta käyttäneiden yritysten määrä oli noin 38 prosenttia tavoitetta pienempi. Vuosina 2003–2005 käytetyn maksuvapautuksen kokonaismäärä oli yhteensä noin 15,9 miljoonaa euroa, mikä oli noin 34 prosenttia hallituksen esityksen 120/2002 vp arvioita vähäisempi. Työnantaja kohti maksuvapautuksen määrä oli keskimäärin 2 423 euroa vuodessa. Toimialoista majoitus- ja ravitsemustoiminta käytti eniten maksuvapautusta. Kokeilun alueen kunnista maksuvapautusta käytettiin eniten Inarissa, Kittilässä, Sodankylässä ja Kemijärvellä.

Lapin kokeilun alueella 30 000 euron vuotuista maksimimaksuvapautusta käytti vuosina 2003–2005 vain 32–35 työnantajaa. Määrä oli alle 2 prosenttia Lapin kokeilun alueella kaikista maksuvapautusta käyttäneistä yrityksistä. Vähämerkityksisen tuen soveltamisessa on jouduttu käyttämään komission asetuksen (EY) N:o 69/2001 mukaista toimialarajoitusta. Sillä

on ollut Lapin kokeilualueella merkittävä vaikutus. Kokeilun ulkopuolelle jäivät muun muassa porotalous, liikenteen ala sekä maatalous- ja kalastustuotteiden tuottaminen, jalostaminen ja markkinointi.

Osa yritysten käyttämistä tukimuodoista on toisensa poissulkevia, jolloin työnantajat ovat joutuneet eri avustusmuotojen väliseen valintatilanteeseen. Tällä saattaa olla merkitystä kokeilun määrällisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Tukien poissulkevuus saattaa olla syynä esimerkiksi maksimivapautusmäärää käyttäneiden yritysten vähäiseen määrään. Työllisyysvaltaiset yritykset ovat jääneet silloin merkittävässä määrin kokeilun ulkopuolelle.

Kokeilusta vuonna 2005 valmistuneen arviointiraportin mukaan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisella ei ole ollut tilastollisesti merkitsevää vaikutusta kokeilualueen yritysten työllisyyteen. Sosiaaliturvamaksujen alenemisesta johtuvaa työvoimakustannusten alenemistä heikensi palkkatason nousu.

Tarkastuksen mukaan maksimivapautuksen vähäinen käyttö selittää osaltaan kokeilun heikkoja työllisyysvaikutuksia. Koska kokeilu on kohdistunut tyypillisesti pieniin yrityksiin, vähäinen työnantajakustannusten aleneminen ei ole ollut riittävän vahva peruste uuden työntekijän työllistämiseen. Kokeilun määräaikaisuus on saattanut myös vähentää työnantajien halua palkata lisätyövoimaa.

Työllisyystilastot eivät myöskään osoittaneet kokeilulla olleen selviä alueellisia työllisyysvaikutuksia vuosina 2003–2005. Lapin kokeilualueen keskimääräisen työttömyysasteen aleneminen vastasi koko maan yleistä taloudellista kehitystä. Saaristokuntien keskimääräinen työttömyysaste oli vuosina 2003–2005 korkeampi kuin ennen kokeilua vuonna 2002.

Kuntatason tarkastelun mukaan vuosittain keskimäärin kolmanneksessa Lapin ja saaristokuntien kokeilualueen kunnista työttömyysaste kasvoi. Kaikissa saaristokunnissa ja 64 prosentissa Lapin kokeilualueen kunnista työttömyysaste kasvoi ainakin yhtenä kokeiluvuotena.

Muuttotilastojen perusteella kokeilulla ei ollut selviä positiivisia vaikutuksia Lapin kokeilualueen poismuuttoon. Lapin kokeilualueen kaikissa seutukunnissa nettomuutto oli negatiivinen vuosina 2003–2005. Ennen kokeilun aloittamista Lapin kokeilualueen kunnissa poismuutto oli hidastunut, mutta kokeiluaikana vuosina 2004 ja 2005 poismuutto lisääntyi ja nettomuuttotappio kääntyi lievään kasvuun. Vuonna 2005 Lapin kokeilualueella nettomuuttotappio oli samalla tasolla kuin ennen kokeilun aloittamista vuonna 2002. Vain yhdessä kunnassa, Kittilässä, väkiluku lisääntyi ja nettomuutto oli positiivinen kaikkina kokeiluvuosina. Saaristokuntien väestön nettomuutokset olivat pienestä väestömäärästä johtuen vähäiset. Muuttotilastojen perusteella ei voida todentaa kokeilun arviointirapor-

tissa havaitun palkkavaikutuksen mahdollista poismuuttoa hillitsevää vaikutusta.

Tilastojen perusteella ei voida tehdä päätelmiä kokeilun mahdollisista yritysvaikutuksista yksittäisissä yrityksissä. Yritysten henkilöstömäärän kehitykseen vaikuttavat yleiset taloudelliset muutokset. Lisäksi kokeilualueelle on kohdistunut muita yritystoimintaa tukevia toimenpiteitä, joiden vaikutusten erottaminen toisistaan on ongelmallista.

Tarkastuksessa tehtyjen haastattelujen mukaan kokeilun myönteisenä vaikutuksena pidettiin sitä, että kokeiluun osallistuneissa yrityksissä olemassa olevat työpaikat säilyivät. Arviointiraportissa todetun palkkojen nousun katsottiin parantavan osaavan työvoiman pysymistä yrityksissä. Tarkastusvirasto katsoo, että kokeiluun osallistuneiden yritysten kilpailuaseman vahvistumista tai muita yritysvaikutuksia voitaisiin selvittää esimerkiksi toistamalla Lapin kokeilualueen työnantajien rekrytointeja koskeva kyselytutkimus jälkikäteisarviointimenetelmällä. Kysely olisi helposti toistettavissa kohdistamalla kysely samalle kohdejoukolle kuin kokeilun alkuvaiheessa tehdyssä etukäteisarvioinnissa.

Tarkastuksessa havaittiin ongelmia verohallinnon maksuvapautuksen seurantajärjestelmässä, de minimis -tuen seurannassa sekä toimialojen oikeellisuuden tarkistamisessa. Seurantajärjestelmästä puuttui hälytintyönantajan maksuvapautuksen ylittymisestä. Tarkastuksessa todettiin Lapin kokeilualueella vuosina 2003–2005 yhteensä 10 tapausta, joissa vuotuinen 30 000 euron maksuvapautusraja ylittyi. Yhteensä maksuvapautuksia oli käytetty de minimis -rajan ylittymisen johdosta liikaa 150 000 euroa. Maksuvapautusta olivat käyttäneet myös kokeilun ulkopuoliset toimialat. Toimialasta johtuvia virheitä havaittiin yhteensä noin 32 000 euron edestä.

Lapin kokeilualueen havaintojen perusteella tarkastettiin myös Kainuun kokeilualueen vuoden 2005 ja 2006 maksuvapautustiedot. Maksuvapautusylityksiä havaittiin Kainuussa yhteensä 13. Niiden kokonaismäärä oli noin 50 000 euroa. Myös Kainuun kokeilualueella maksuvapautusta olivat käyttäneet kokeilun ulkopuoliset toimialat.

Tarkastusvirasto katsoo, että väärin perustein tehdyt maksuvapautukset tulee periä jälkikäteen. Verohallituksen ja kokeilualueiden verovirastojen mukaan virheellisiä maksuvapautuksia on ryhdytty selvittämään ja korjaamaan. Verohallinnon seurantajärjestelmää on myös korjattu tarkastushavaintojen perusteella.

Lapin ja saaristokuntien sosiaaliturvamaksun vuonna 2003 alkaneen alennuskokeilun vaikutuksena voidaan pitää kokeiluajan jatkamista vuoden 2009 loppuun sekä kokeilualueen laajentamista Kainuuseen ja Itä-Suomeen.

Vuonna 2005 Lapin ja saaristokuntia koskevan lain soveltamisalaa laajennettiin koskemaan yksityisten työnantajien sekä valtion liikelaitosten

lisäksi myös kunta- ja seurakuntatyönantajia. Tämän vaikutuksesta vuotuinen käytettävä maksuvapautusten summa nousee, mutta työllisyysvaikutus ei nouse merkittäväksi de minimis -ehtoisuuden vuoksi.

Lain soveltamisalan laajentamisen jälkeen Lapin ja saaristokuntien sekä Kainuun ja Itä-Suomen kokeilukuntien maksuvapautuksen kokonaismäärä on vuosittain yhteensä noin 18 miljoonaa euroa.

Komission uuden asetuksen (EY) N:o 1998/2006 mukaisesti vähämerkityksisenä pidetyn tuen maksimimäärä kasvoi. Se on kolmen vuoden aikana enintään 200 000 euroa. Asetusta sovelletaan vuosina 2007–2013. Lakia työnantajan sosiaaliturvamaksuista vapauttamisesta ei ole tältä osin muutettu.

Maksuvapautuksen kokonaismäärä riippuu työllisyysvaltaisten yritysten maksuvapautuksen käyttöasteesta. Vähämerkityksisen tuen enimmäismäärän kasvulla voi olla positiivisia työllisyysvaikutuksia, mikäli de minimis -ehto on selvästi rajoittanut työllisyysvaltaisten yritysten maksuvapautusten käyttöä. Positiivisilla työllisyysvaikutuksilla odotetaan olevan kerrannaisvaikutuksia siten, että työllistyminen palvelusektorilla kasvaa. Osa yrityksille suunnatuista tukimuodoista on toisensa poissulkevia. Tuen enimmäismäärän kasvulla voi olla vaikutusta myös siihen, mitä tukimuotoja yritykset asettavat etusijalle.

Kainuun kokeilussa kokeilun ensimmäisen vuotena maksuvapautuksia käytettiin 60 prosenttia arvioitua enemmän. Sisäasiainministeriön mukaan Kainuun kokeilun työpaikkavaikutuksen voidaan myös olettaa olevan Lapin ja saaristokuntien kokeilua suurempi.

Tarkastusvirasto katsoo, että kokeilun laajentamisen kustannusvaikutuksia ei ole riittävästi huomioitu. Vähämerkityksisen tuen enimmäismäärän korotuksesta mahdollisesti johtuva maksuvapautuksen kasvu lisää myös tarvetta korottaa muiden työnantajien sosiaaliturvamaksuja. Muutoin kokeilun laajentamisen ja maksuvapautuksen maksimimäärän korotuksen riskinä on Kansaneläkelaitokselle tulevan maksuvajauksen kasvu, mikä olisi vastoin kokeilun tavoitetta. Viranomaisten välille tulisi myös luoda toimiva seurantajärjestelmä, jonka avulla pystytään seuraamaan kattavasti maksettuja de minimis -tukia.

Kokeilun lopullinen vaikuttavuusarviointi on tarkastusviraston mukaan syytä tehdä vuoden 2009 jälkeen. Tarkastusviraston näkemyksen mukaan vaikuttavuusarvioinnin tekemistä haittaa aikaisemmassa arvioinnissa käytetyn pariteettivertailun soveltamisen vaikeutuminen. Pääosa aikaisemmista vertailualueista on tullut kokeilun piiriin kokeilua laajennettaessa. Vertailualueen puuttuminen saattaa myös hankaloittaa vähämerkityksisen tuen korotuksen luotettavaa vaikutusten arvioimista.

Komission edellä mainittu uusi asetus toi mukanaan joitakin muutoksia toimialarajoituksiin. Myöskään näiden muutosten johdosta työnantajan

sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa annettua lakia ei ole muutettu. Tarkastusvirasto katsoo, että tuen EU-säännösten muutoksen johdosta olisi tarpeen harkita, onko kotimaisia säännöksiä aihetta muuttaa.

Verkningarna av försöket med socialskyddsavgiften

Föremål för revisionen var vilka verkningar det försök, där åren 2003–2005 arbetsgivarna i Lappland och vissa skärgårdskommuner befriades från arbetsgivares socialskyddsavgift, hade på sysselsättningen och sysselsättningens förutsättningar. Till försöksregionen hörde totalt 20 kommuner.

Det stöd arbetsgivaren fick i form av betalningsbefrielse var ett försumbart s.k. de minimis -stöd, vars sammanlagda belopp inte fick överstiga 100 000 euro under en treårsperiod. Under ett lönebetalningsår fick betalningsavdragens belopp inte överstiga 30 000 euro. Försöket finansierades med en höjning av socialskyddsavgifterna för de arbetsgivare som verkade utanför försöksregionen. Som myndigheter vilka administrerade försöket fungerade skatteverken. Koordineringen av försöket samt uppföljningen och utvärderingen av resultaten ankom på social- och hälsovårdsministeriet.

Vid revisionen utvärderades försökets framgångar på basis av hur de uppställda målsättningarna hade uppnåtts. Utgående från den gjorda uppföljningen och utvärderingen klargjordes försökets verkningar samt vilka faktorer som har inverkat på försökets resultat. Dessutom utreddes vid revisionen de problem som har anknutit till administreringen och övervakningen av försöket samt vilka risker som var förenade med en fortsättning av försöket.

Utanför revisionen avgränsades de kommuner i Östra Finlands län som senare togs med i försöket. Hur de minimis -reglerna iakttagits gällande den befrielse från socialskyddsavgift som genomförs i landskapet Kajanaland åren 2005–2009 granskades i fråga om åren 2005 och 2006. I övrigt avgränsades försöket med avgiftsbefrielse i landskapet Kajanaland utanför revisionen.

Vid revisionen observerades, att i Lapplands och skärgårdskommunernas försöksregion var antalet företag som utnyttjat avgiftsbefrielsen ca 38 procent lägre än målsättningen. Det totala beloppet av den avgiftsbefrielse som utnyttjades åren 2003–2005 var totalt ca 15,9 miljoner euro, vilket är 34 procent mindre än uppskattningen i regeringens proposition 120/2002 rd. Räknat per arbetsgivare var avgiftsbefrielsens belopp i genomsnitt 2 423 euro per år. Av branscherna var det inkvarterings- och bespispningsbranschen som utnyttjade avgiftsbefrielsen mest. Av kommunerna i försöksregionen utnyttjades avgiftsbefrielsen mest i Enare, Kittilä, Sodankylä och Kemijärvi.

I försöksregionen i Lappland var det åren 2003–2005 endast 32–35 arbetsgivare som utnyttjade den maximala avgiftsbefrielsen 30 000 euro per år. Antalet var mindre än 2 procent av alla de företag i Lapplands försöksregion som utnyttjade avgiftsbefrielse. Vid tillämpande av försumbart stöd har man haft att följa branschbegränsningarna i kommissionens förordning (EG) nr. 69/2001. Detta har haft betydande inverknings i Lapplands försöksregion. Utanför försöket lämnades bl.a. renhushållningen, trafikbranschen samt produktion, förädling och marknadsföring av jordbruks- och fiskeriprodukter.

En del av de stödformer som företagen utnyttjar utesluter varandra, varvid arbetsgivarna har råkat i en situation där de har måst välja mellan olika bidragsformer. Detta kan vara av betydelse med tanke på uppnåendet av försökets kvantitativa målsättningar. Att stöd utesluter varandra kan vara anledningen till exempelvis det ringa antalet företag som har utnyttjat avgiftsbefrielsens maximibelopp. Arbetsintensiva företag har då i betydande utsträckning stått utanför försöket.

Enligt den utvärderingsrapport som år 2005 lämnats om försöket har befrielsen från socialskyddsavgift inte haft någon statistiskt signifikant verkan på sysselsättningen i företagen i försöksregionen. Nedgången i arbetskostnaderna till följd av de sänkta socialskyddsavgifterna motverkades av stegringen av lönenivån.

Enligt revisionen är det delvis det ringa utnyttjandet av maximibefrielsen som förklarar försökets svaga verkningar på sysselsättningen. Eftersom försöket typiskt har hänfört sig till små företag, har en liten nedgång i arbetsgivarkostnaderna inte varit ett tillräckligt starkt incitament för att anställa en ny arbetstagare. Att försöket gällde en viss tid har också kunnat vara ägnat att minska arbetsgivarnas benägenhet att anställa mera arbetskraft.

Inte heller sysselsättningsstatistiken visade att försöket skulle ha haft klara regionala sysselsättningsverknings åren 2003–2005. Nedgången i den genomsnittliga arbetslöshetsgraden i Lapplands försöksregion svarade mot den allmänna ekonomiska utvecklingen i landet som helhet. Den genomsnittliga arbetslöshetsgraden i skärgårdskommunerna var åren 2003–2005 högre än år 2002, före försöket.

Enligt en granskning på kommunnivå ökade arbetslöshetsgraden i genomsnitt i en tredjedel av kommunerna i Lapplands och skärgårdskommunernas försöksregion. I alla skärgårdskommuner och i 64 procent av kommunerna i Lapplands försöksregion steg arbetslöshetsgraden åtminstone under ett år av försöket.

På basis av flyttningsstatistiken hade försöket inte klara positiva verkningar på utflyttningen från Lapplands försöksregion. I alla ekonomiska regioner i försöksregionen i Lappland var nettoflyttningen negativ åren

2003–2005. Före försöket påbörjades hade utflyttningen minskat i kommunerna i försöksregionen i Lappland, men under försöksperioden åren 2004 och 2005 ökade utflyttningen och nettoflyttningsunderskottet började öka något. År 2005 var nettoflyttningsunderskottet i Lapplands försöksregion på samma nivå som år 2002, före försöket inleddes. Endast i en kommun, Kittilä, ökade befolkningstalet och nettoflyttningen var positiv under alla försöksåren. Nettoförändringarna av skärgårdskommunernas befolkning var små beroende på det ringa befolkningstalet. På basis av flyttningsstatistiken kan man inte bekräfta den i försökets utvärderingsrapport nämnda eventuella dämpande effekten av lönerna på utflyttningen.

På basis av statistiken kan slutsatser inte dras om försökets eventuella företagsinverkningar i enskilda företag. Utvecklingen av företagets personalstyrka påverkas av de allmänna ekonomiska förändringarna. Dessutom har till försöksregionen riktats andra åtgärder som stöder företagsverksamheten, och att särskilja deras effekter från varandra är vanskligt.

Enligt de intervjuer som gjordes vid revisionen betraktades som en positiv effekt av försöket, att de existerande arbetsplatserna bevarades vid de företag som deltog i försöket. Den höjning av lönerna som noterades i utvärderingsrapporten ansågs ha bidragit till att kompetent arbetskraft hölls kvar i företagen. Revisionsverket anser, att hur konkurrensläget stärktes för de företag som deltog i försöket eller andra företagsinverkningar kunde utredas t.ex. genom att bland arbetsgivarna i Lapplands försöksregion upprepa en enkätundersökning om rekryteringen med efterhandsbedömningsmetoden. Enkäten kunde enkelt upprepas genom att den riktas till samma målgrupp som vid den förhandsbedömning som gjordes i försökets begynnelsekedje.

Vid revisionen observerades problem i skatteförvaltningens system för uppföljning av avgiftsbefrielsen, i uppföljningen av de minimis -stödet samt i kontrollen av att branscherna var de rätta. Uppföljningssystemet saknade en larmsignal när arbetsgivarens avgiftsbefrielse överskreds. Vid revisionen konstaterades i Lapplands försöksregion åren 2003–2005 inalles 10 fall, där den årliga gränsen för avgiftsbefrielse 30 000 euro hade överskridits. Totalt hade 150 000 euro avgiftsbefrielser för mycket utnyttjats till följd av att de minimis -gränsen hade överskridits. Också branscher som inte omfattades av försöket hade utnyttjat avgiftsbefrielsen. Fel som berodde på branschen observerades till ett sammanlagt belopp av ca 32 000 euro.

Utgående från observationerna i Lapplands försöksregion granskades också uppgifterna om avgiftsbefrielse i Kajanalands försöksregion åren 2005 och 2006. I Kajanaland observerades totalt 13 överskridelser av avgiftsbefrielsen. Deras sammanlagda belopp var ca 50 000 euro. Också i

Kajanalands försöksregion hade avgiftsbefrielsen utnyttjats av branscher som inte omfattades av försöket.

Revisionsverket anser, att de avgiftsbefrielser som har skett på felaktiga grunder bör återkrävas i efterhand. Enligt skattestyrelsen och skatteverken i försöksregionerna har man börjat utreda och rätta till de felaktiga avgiftsbefrielserna. Skattestyrelsens system för uppföljning har likaså korrigerats med anledning av observationerna vid revisionen.

Som en inverkan av det försök med sänkning av socialskyddsavgiften som påbörjats i Lappland och skärgårdskommunerna år 2003 kan betraktas att försökstiden har utsträckts till utgången av år 2009 samt att försöksregionen har utvidgats till Kajanaland och östra Finland.

År 2005 utvidgades tillämpningsområdet för den lag som gäller Lappland och skärgårdskommunerna till att gälla förutom privata arbetsgivare och statens affärsverk också kommun- och församlingsarbetsgivare. Till följd av detta stiger den årliga summan av avgiftsbefrielserna, men sysselsättningseffekten blir inte märkbar på grund av de minimis -villkoret.

Efter utvidgningen av lagens tillämpningsområde är beloppet för avgiftsbefrielse i Lappland och skärgårdskommunerna samt försökskommunerna i Kajanaland och östra Finland totalt ca 18 miljoner euro.

I enlighet med en ny förordning av kommissionen (EG) nr. 1998/2006 steg beloppet för stöd som betraktas som försumbart. Det är under tre års tid maximalt 200 000 euro. Förordningen tillämpas åren 2007–2013. Lagen om befrielse från arbetsgivares socialskyddsavgift har inte ändrats till denna del.

Det totala beloppet för avgiftsbefrielsen beror på i vilken grad arbetsintensiva företag utnyttjar avgiftsbefrielsen. Höjningen av maximibeloppet för försumbart stöd kan ha positiva sysselsättningseffekter, ifall de minimis -villkoret klart har begränsat arbetsintensiva företags utnyttjande av avgiftsbefrielsen. De positiva sysselsättningseffekterna kan antas ha multipla verkningar så, att sysselsättningen på servicesektorn ökar. En del av de till företagen riktade stödformerna utesluter varandra. Höjningen av stödets maximibelopp kan ha inverkan också på det, vilka stödformer företagen prioriterar.

I försöket i Kajanaland utnyttjades under försökets första år 60 procent mera avgiftsbefrielser än vad som hade uppskattats. Enligt inrikesministeriet kan i Kajanaland också verkningarna på arbetsplatserna antas bli större än i försöket i Lappland och skärgårdskommunerna.

Revisionsverket anser, att kostnadsinverkningarna av försökets utvidgning inte har beaktats tillräckligt. Den eventuella ökningen av avgiftsbefrielserna till följd av höjningen av maximibeloppet för försumbart stöd ökar också behovet av att höja de övriga arbetsgivarnas socialskyddsavgifter. I övrigt är en risk med försökets utvidgning och höjningen av

avgiftsbefrielsens maximibelopp, att underskottet i avgifterna till Folkpensionsanstalten ökar, vilket skulle strida mot försökets målsättning. Mellan myndigheterna borde också skapas ett fungerande system för uppföljning, med vilket man övergripande kan följa upp de betalda de minimis -stöden.

Enligt revisionsverkets åsikt är det skäl att göra en slutlig utvärdering av försökets verkningar efter år 2009. Revisionsverket är av uppfattningen, att en utvärdering av effekterna kompliceras av att det har blivit svårare att tillämpa den paritetsjämförelse som har använts vid den tidigare utvärderingen. Merparten av de tidigare jämförelseregionerna har börjat omfattas av försöket när försöket utvidgades. Att en jämförelseregion saknas kan också försvåra en tillförlitlig utvärdering av vilken effekt höjningen av det försumbara stödet har haft.

Den ovan nämnda nya förordningen av kommissionen medförde en del ändringar i begränsningarna rörande branscher. Inte heller dessa ändringar har lett till att lagen om befrielse från arbetsgivares socialskyddsavgift i vissa kommuner har ändrats. Revisionsverket anser, att det med anledning av ändringen i EU-bestämmelserna vore av nöden att överväga, huruvida det finns skäl att ändra de nationella bestämmelserna.

1 Johdanto

Työntekijöille maksettujen palkkojen perusteella määräytyvä työnantajan sosiaaliturvamaksu (jäljempänä myös sotu-maksu) poistettiin vuoden 2003 alusta kokeiluluonteisesti kolmeksi vuodeksi 20 kunnassa.

Sotu-kokeilukuntia (jäljempänä myös kokeilualue) olivat Lapin läänistä Enontekiön, Inarin, Kemijärven, Kittilän, Kolarin, Muonion, Pelkosenniemen, Pellon, Posion, Sallan, Savukosken, Sodankylän, Utsjoen ja Ylitornion kunnat sekä ns. A-saaristokunnat eli Oulun läänistä Hailuoto ja Länsi-Suomen läänistä Houtskari, Iniö, Korppoo, Nauvo ja Velkua.

Kokeilun piirissä olivat yritykset, kotitaloustyönantajat sekä valtion liikelaitokset. Kokeilu pohjautui sisäasiainministeriön asettaman Pohjois-Lappi-työryhmän työhön. Työryhmän esittämät mallit perustuivat lähinnä Ruotsin vuoden 2002 maksualennusmalliin. Työryhmä luovutti raporttinsa 31.5.2002¹.

Kokeilualan kuntien valintaperusteena oli, että niissä maantieteelliset tekijät ja ilmasto-olosuhteet lisäävät yritysten kustannuksia muuhun Suomeen verrattuna ja heikentävät siten työllistämisedellytyksiä. Kokeilualueeseen valitut kunnat kärsivät työttömyydestä ja muuttotappiosta.

Hallituksen esityksen 120/2002 vp mukaan kokeilun johdosta sosiaaliturvamaksuja menetettäisiin vuodessa noin kahdeksan miljoonaa euroa, joka katettaisiin nostamalla kokeilun ulkopuolella olevien työnantajien sosiaaliturvamaksuja 0,014 prosenttiyksikköä.

Sotu-kokeilun vaikutusten tarkastaminen on otettu tarkastuksen tekijän laatiman aihe-ehdotuksen perusteella vuoden 2006 toiminta- ja tarkastussuunnitelmaan. Tarkastuksen perusteena oli tarve selvittää vuosiin 2003–2005 ajoittuneen kokeilun tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Alueellisten vaikutusten lisäksi tarkastuksella pyrittiin tuottamaan uutta tietoa työnantajamaksujen muutosten vaikutuksista työllisyyteen.

Esiselvityksen aikana on perehdytty aihealueeseen liittyviin säädöksiin, kokeilua koskevaan arviointiin ja muuhun asiakirja-aineistoon sekä käyty keskusteluja Lapin veroviraston edustajan kanssa.

---

¹ Sisäasiainministeriö 2002. Työryhmän väliraportti valmistui 21.12.2001.

2 Tarkastusasetelma

2.1 Tarkastuskohteen kuvaus

Sotu-kokeilun tavoitteet

Sotu-kokeilulla tavoiteltiin myönteisiä yritysvaikutuksia. Kokeilulla pyrittiin selvittämään, miten sotu-maksusta vapauttaminen (jäljempänä myös maksuvapautus) vaikuttaa työnantajien työllistämisedellytyksiin ja sitä kautta työllisyyteen. Työttömyyden väheneminen ja uusien työpaikkojen syntyminen hillitsisi poismuuttoa kokeilualueelta. Tavoitteiden toteutuksessa kokeilu parantaisi myös Pohjois-Lapin kilpailukykyä Ruotsiin ja Norjaan nähden. Näissä maissa sotu-maksujen alueellinen porrastus on ollut käytössä pitempään kuin Suomessa.

Kokeilussa maksuvapautukseen ei ollut oikeutettu sellainen työnantaja, jonka pääasiallinen toimiala liikevaihdon perusteella oli

1. liikenne
2. toiminta, joka liittyy Euroopan yhteisön perustamissopimuksen liitteessä I tarkoitettujen tuotteiden tuottamiseen, jalostamiseen tai markkinointiin (maatalous-, kalastus- ja vesiviljelytuotteet)
3. kivihiilen tuotanto.

Hallituksen esityksen mukaan myös porotalous oli kokeilun ulkopuolella.

Kokeilun hallinnointi

Kokeilun hallinnoivina viranomaisina toimivat verovirastot. Työnantajan oli maksuvapautuksen saadakseen tehtävä Verohallituksen vahvistamaa lomaketta (Veroh 5232) käyttämällä aloittamisilmoitus kotipaikkansa verovirastolle. Työvoima- ja elinkeinokeskusten (jäljempänä myös TE-keskus) tehtävänä oli antaa verohallinnolle tietoa EU-säännösten soveltamisesta sekä avustaa tiedottamisessa.

Kokeilun tulosten seuranta ja arviointi kuuluivat sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on sopinut Palkansaajien tutkimuslaitoksen ja Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen kanssa kokeilun vaikutusten arvioinnista.

2.1.1 Säädosperusta

Kokeilun mahdollistava määräaikainen laki 1200/2002² tuli voimaan vuoden 2003 alussa. Lain mukaan sosiaaliturvamaksuvapautukseen oli oikeutettu työnantaja, jolla oli tuloverolain (1535/1992) 13 a §:ssä (1549/1995) tarkoitettu kiinteä toimipaikka kokeilualueella. Maksuvapautus koski vain kokeilualueella sijaitsevan kiinteän toimipaikan työntekijöille maksettujen palkkojen perusteella määräytyvää työnantajan sosiaaliturvamaksua³. Kotitaloustyönantaja oli oikeutettu maksuvapautukseen, jos työ tehdään kokeilualueella.

Yritystoimintaa harjoittavan työnantajan maksuvapautuksen muodossa saama tuki oli vähämerkityksiseen tukeen annetun komission asetuksen (EY) N:o 69/2001 mukaista tukea (jäljempänä de minimis -tuki)⁴. Lain 1200/2002 4 §:n 1 momentin mukaan maksuvapautuksena annettavan tuen ja yritystoimintaa harjoittavan työnantajan mahdollisesti saaman muun de minimis -tuen yhteismäärä ei saa kolmen vuoden ajanjaksolla ylittää 100 000 euroa⁵. Saman pykälän 2 momentin mukaan maksuvapautusvähennysten määrä ei saanut ylittää 30 000 euroa kultakin palkanmaksuvuodelta määräytyvästä sosiaaliturvamaksusta.

Kainuun maakunnassa on voimassa vastaava sosiaaliturvamaksuvapautus vuosina 2005–2009⁶. Sen soveltamisala on kokeilua laajempi, sillä se koskee myös kuntia, kuntayhtymiä, Kainuun maakuntaa, evankelisluterilaista kirkkoa, sen seurakuntia ja seurakuntayhtymiä sekä ortodoksisia kirkkoa ja sen seurakuntia.

Lakia 1200/2002 muutettiin vuonna 2005⁷, jolloin lain voimassaoloa jatkettiin vuodesta 2006 vuoden 2009 loppuun saakka. Samalla lain soveltamisalaa laajennettiin hallituksen esityksen (170/2005 vp) mukaisesti koskemaan yksityisten työnantajien sekä valtion liikelaitosten lisäksi myös kuntia, kunnissa sijaitsevia kuntayhtymiä, evankelisluterilaista

---

² *Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa vuosina 2003–2005.*

³ *Sosiaaliturvamaksuja ovat kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut.*

⁴ *Tarkastuksen aikana komission asetuksessa vahvistettuja edellytyksiä on muutettu ja de minimis -tuen ylärajaa korotettu. Asetus on korvattu komission asetuksella (EY) N:o 1998/2006.*

⁵ *Tuen enimmäismäärä on asetuksen (EY) N:o 69/2001 artiklan 2 mukainen.*

⁶ *Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta Kainuun maakunnassa vuosina 2005–2009 (1094/2004).*

⁷ *Lailla 1112/2005 muutettiin myös lain nimike muotoon: laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa vuosina 2003–2009.*

kirkkoa sekä sen seurakuntaa ja seurakuntayhtymää sekä ortodoksista kirkkokuntaa ja sen seurakuntaa.

Valtioneuvosto esitti 12.9.2006 sosiaaliturvamaksusta vapautumisen laajentamisesta eräisiin Itä-Suomen kuntiin (HE 116/2006 vp). Lain 1200/2002 3 ja 7 § muutettiin siten, että kokeilualue ulotettiin koskemaan myös tiettyjä Itä-Suomen läänin kuntia. Ne ovat Ilomantsi, Juuka, Lieksa, Nurmes, Rautavaara ja Valtimo (1056/2006).

2.1.2 Rahoitus

Maksuvapautuksen tavoitteena oli alentaa kokeilussa mukana olevien työnantajien maksuja kansaneläke- ja sairausvakuutusrahastoihin. Tästä johtuvat kansaneläke- ja sairausvakuutusrahastojen vajaukset oli tarkoitus kattaa korottamalla muiden työnantajien kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksuja.

Hallituksen alkuperäisen esityksen (HE 120/2002 vp) mukaan kokeilu merkitsisi vuosina 2003–2005 Kansaneläkelaitoksen maksutuottojen pienentymistä noin kahdeksalla miljoonalla eurolla vuosittain, mikä korvattaisiin nostamalla kokeilualueen ulkopuolella toimivien työnantajien sotumaksua 0,014 prosenttiyksiköllä eli kokeilu aiheuttaisi lisäkustannuksia kokeilun ulkopuolella oleville työnantajille.

Hallituksen vuoden 2005 esityksen (HE 170/2005 vp) mukaan kokeilun jatkamisen ja laajentamisen kustannusvaikutus olisi vuodessa 6,5 miljoonaa euroa, josta kansaneläkerahaston maksuvajaus olisi 3,0 miljoonaa euroa ja sairausvakuutusrahaston 3,5 miljoonaa euroa. Vuotuinen kustannusvaikutus arvioitiin soveltamisalan laajentamisesta huolimatta pienemmäksi kuin hallituksen vuoden 2002 esityksessä. Vuonna 2005 tehty arvio perustui kokeilun toteutuneisiin tuloksiin.

Hallituksen esitysten mukaan maksuvapautuksen vaikutus olisi Kainuun hallintokokeilualueella vuosittain noin 4,5 miljoonaa euroa (HE 144/2004 vp) ja tietyissä Itä-Suomen kunnissa noin 3,6 miljoonaa euroa vuonna 2007 (HE 116/2006 vp).

2.2 Tarkastuksen tavoite, kysymykset, kriteerit ja rajaus

Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää työnantajalta perittävien sosiaaliturvamaksujen alentamisen vaikutuksia yrityksiin sekä vaikutusta poismuuttoon laissa 1200/2002 mainitulla alueella.

Tarkastuksen avulla pyrittiin tuottamaan uutta tietoa ensinnäkin työllisyyteen ja työnantajien työllistämisedellytyksiin vaikuttavista toimenpiteistä työttömyydestä ja muuttotappiosta kärsivissä kunnissa ja toiseksi yleisesti työnantajamaksujen muutosten vaikutuksista työllisyyteen.

Tarkastuksen pääkysymyksenä oli, mitä vaikutuksia työnantajan sosiaaliturvamaksun vapauttamisella on ollut. Pääkysymys jaettiin neljäksi tarkastuskysymykseksi:

1. Miten paljon ja minkä tyyppiset yritykset ovat käyttäneet maksuvapautusta?
2. Miten kokeilun hallinnointi ja valvonta ovat toteutuneet?
3. Miten kokeilu on onnistunut suhteessa asetettuihin tavoitteisiin?
4. Mitä muita vaikutuksia kokeilulla on ollut ja mitä riskejä kokeilun jatkamiseen liittyy?

Kriteerit

Maksuvapautuksen kokonaismäärää tarkasteltiin yritysten toimialojen mukaisesti sekä yritysten sijainnin perusteella.

Kokeilun hallinnoinnin ja valvonnan arviointiperusteena käytettiin laissa määriteltyjä tehtäviä. Lisäksi selvitettiin, mitä ongelmia hallinnoinnin ja valvonnan toteutumiseen on liittynyt.

Kokeilun onnistumisen arviointiperusteena olivat sille asetetut tavoitteet. Lisäksi selvitettiin toteutetun seurannan ja arvioinnin pohjalta kokeilun vaikutuksia sekä alueellista, taloudellista ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta sekä sitä, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet kokeilun tuloksiin. Vaikutavuuden arviointiperusteena käytettiin kokeilulle asetettujen vaikuttavuustavoitteiden toteutumista. Maksuvapautuksella tavoiteltiin

- myönteisiä yritysvaikutuksia
- työttömyyden vähenemistä
- uusien työpaikkojen syntymistä
- poismuuton hillitsemistä
- Pohjois-Lapin kilpailukyvyn parantumista Ruotsiin ja Norjaan nähden.

Näistä tavoitteista viimeistä ei käytetty tarkastuksessa kriteerinä. Kokeilun onnistumisen kriteerinä käytettiin myös kokeilun muita mahdollisia vaikutuksia. Lisäksi arvioitiin kokeilun jatkamiselle esitettyjä perusteluja sekä kokeilun jatkamiseen liittyviä riskejä.

Rajaus

Tarkastus rajattiin kokeilun toteutukseen vuosina 2003–2005. Tarkastuksessa mukana olivat Lapin läänistä, Oulun läänistä ja Länsi-Suomen läänistä kokeilualueeseen kuuluneet kunnat. Tiettyjä tilastotietoja on esitetty myös vuodelta 2006.

Tarkastuksen ulkopuolelle rajattiin myöhemmin kokeilun piiriin tulleet Itä-Suomen läänin kunnat sekä Kainuun maakunnassa vuosina 2005–2009 toteutettava sosiaaliturvamaksuvapautus. Koska tarkastuksessa havaittiin, että Lapin alueella oli joitakin rikkomuksia de minimis -säännöksiä vastaan, näiden säännösten noudattamista tarkastettiin myös Kainuun maakunnassa vuosina 2005 ja 2006.

2.3 Tarkastusaineistot ja menetelmät

Tarkastusaineistona käytettiin kokeilua koskevaa asiakirja- ja tilastoaineistoa, tehtyjä arviointeja sekä tarkastuskäyntien yhteydessä tehtyjä haastatteluja. Tarkastuskäynnit kohdistuivat sisäasiainministeriöön, sosiaali- ja terveysministeriöön sekä Lapin TE-keskukseen ja Lapin verovirastoon. Työministeriön edustajaa sekä Oulun ja Kainuun veroviraston edustajaa haastateltiin puhelimitse.

Tilastoaineistolla selvitettiin kokeiluun osallistuneiden yritysten määrää ja sijaintia sekä maksuvapautuksen kokonaismäärää eri vuosina. Hallinnointia ja valvontaa selvitettiin asiakirja- ja tilastoaineiston avulla sekä haastatteluilla. Kokeilun tuloksia sekä tulosten vaikuttavuutta selvitettiin eri ministeriöiden teettämien arviointien perusteella sekä työllisyys- ja muuttotilastojen avulla. Näitä tietoja pyrittiin syventämään haastatteluilla.

Tarkastuksessa pyrittiin lisäksi arvioimaan niitä menetelmiä, joita on käytetty kokeilua koskevassa arviointiraportissa⁸ ja kyselytutkimuksessa⁹.

Tarkastuskertomusluonnoksesta pyydettiin palaute sisäasiainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työministeriöltä sekä Verohallituksesta. Työministeriöllä ei ollut huomauttamista tarkastuskertomusluonnokseen. Sisäasiainministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöltä ja Verohallituksesta saatu palaute on otettu huomioon tarkastuskertomuksessa.

Tarkastuksen on tehnyt johtava toiminnantarkastaja Osmo Halonen. Sitä ovat ohjanneet toiminnantarkastusjohtaja, JHTT Jukka Kulonpalo ja toi-

---

⁸ *Korkeamäki & Uusitalo 2005.*

⁹ *Jänkälä 2004.*

minnantarkastuspäällikkö Esa Pirilä. Tarkastuskäynneille on osallistunut johtava toiminnantarkastaja Hannu Tervo. Verohallinnosta saadun tilastoaineiston käsittelyyn on osallistunut johtava tilintarkastaja, JHTT Pekka Ihalainen tarkastusviraston tilintarkastuksen toimintayksiköstä. Kertomusluonnos on ollut kommentoitavana viraston tilintarkastuksen toimintayksikössä.

3 Tarkastushavainnot

3.1 Maksuvapautuksen käyttö

Vuosina 2003–2005 Lapin ja ns. A-saaristokuntien kokeilualueella maksuvapautusta käyttäneiden yritysten määrä oli pienempi kuin vuotuiseksi tavoitteeksi asetettu noin 3 500 yritystä. Käytetyn maksuvapautuksen kokonaismäärä jäi tämän vuoksi hallituksen esityksen arviota vähäisemmäksi.

Vuonna 2003 maksuvapautusta käyttäneiden työnantajien määrä oli 2 191 ja maksuvapautusten määrä oli noin 4,9 miljoonaa euroa¹⁰. Vuonna 2004 vastaavat luvut olivat 2 050 ja noin 5,2 miljoonaa euroa. Vuonna 2005 työnantajien määrä oli 2 320 (laskennallinen arvio)¹¹ ja maksuvapautusten määrä noin 5,8 miljoonaa euroa.

Tarkastuskertomusluonnoksesta antamassaan palautteessa sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että käytettävissä olevien tietojen perusteella ei pystytty arvioimaan de minimis -säännöksen vaikutuksia silloin, kun säädettiin Lapin ja saaristokuntien kokeilualueen yksityisten työnantajien maksuvapautusta. Siksi toteutunut maksuvapautus oli arvioitua pienempi.

Vuosina 2003–2005 käytetyn maksuvapautuksen kokonaismäärä Lapin ja saaristokuntien kokeilualueella oli yhteensä noin 15,9 miljoonaa euroa. Työnantajaa kohti maksuvapautuksen määrä oli keskimäärin 2 423 euroa vuodessa¹². Vuosittaisen työnantajien määrän vaihtelun selittää käytännössä ns. satunnaisten työnantajien (lähinnä kotitaloustyönantajien) määrän vaihtelu.

Vuosina 2003–2005 Lapin kokeilualueen osuus käytettyjen maksuvapautuksien kokonaissummasta oli keskimäärin noin 96 prosenttia ja kokeiluun osallistuneiden yritysten määrästä keskimäärin noin 93 prosenttia. Saaristokuntien osuus oli siten sangen pieni.

---

¹⁰ Vuosien 2003 ja 2004 luvut perustuvat verohallinnon tietoihin (31.1.2007).

¹¹ Vuonna 2005 työnantajien kokonaismäärä oli 2 471, mutta siitä ei ole puhdistettu usean kunnan alueella toimineita työnantajia aikaisempien vuosien tavoin. Vuonna 2003 usean kunnan alueella toimi 5,2 prosenttia yrityksistä. Vuonna 2004 tämä osuus oli 6,8 prosenttia. Laskennallisen arvion perusteena käytettiin tarkastuksessa näiden vuosien keskiarvoa eli 6 prosenttia.

¹² 15,9 miljoonaa euroa jaettuna maksuvapautusta käyttäneiden työnantajien määrällä ($2\ 191 + 2\ 050 + 2\ 320 = 6\ 561$).

Vuosina 2003–2005 toimialoista majoitus- ja ravitsemustoiminta käytti Lapin ja saaristokuntien kokeilualueella eniten maksuvapautuksia. Niitä kohdistui tälle toimialalle yhteensä 2,1 miljoonaa euroa. Toiseksi eniten maksuvapautusta käytti sahatavaran ja puutuotteiden valmistus (yhteensä 1,8 miljoonaa euroa) ja kolmanneksi eniten vähittäiskauppa (yhteensä 1,2 miljoonaa euroa)¹³.

Kokeilualan kunnista maksuvapautusta käytettiin vuosina 2003–2005 eniten Inarissa, Kittilässä, Sodankylässä ja Kemijärvellä. Saaristokunnista maksuvapautusta käytettiin eniten Nauvossa (taulukko 1).

Vertailuna voidaan todeta, että vuonna 2005 Kainuun hallintokokeilualueella maksuvapautusten yhteismäärä oli 7,2 miljoonaa euroa¹⁴ eli selvästi enemmän kuin Lapin ja saaristokuntien kokeilualueella.

Hallituksen esityksessä 144/2004 vp maksuvapautusten määräksi Kainuussa arvioitiin 4,5 miljoonaa euroa vuosittain. Sosiaali- ja terveystieteiden vakuutusosaston edustajien mukaan tämä arvio perustui Lapin ja saaristokuntien kokeilualan toteutuneisiin lukuihin. Itä-Suomen kokeilun kustannusvaikutusarvio oli noin 3,6 miljoonaa euroa. Myös se perustui Lapin ja saaristokuntien kokeilualan toteutuneisiin lukuihin.

---

¹³ Tiedot on saatu Lapin verovirastosta, ja ne on poimittu verohallinnon seuranta-tiedoista.

¹⁴ Kajaanin osuus tästä määrästä oli noin 3,3 miljoonaa euroa.

TAULUKKO 1. Maksuvapautuksen toteutuminen Lapin ja ns. A-saaristokuntien kokeilualueella vuosina 2003–2005¹⁵.

Kunta	Vuosi 2003, maksuvapautus, euroa	Vuosi 2004, maksuvapautus, euroa	Vuosi 2005, maksuvapautus, euroa	Maksuvapautus yhteensä, euroa
Inari	727 778	779 594	921 558	2 428 930
Kittilä	606 578	695 844	803 039	2 105 462
Sodankylä	659 988	702 603	729 345	2 091 935
Kemijärvi	596 472	609 181	686 136	1 891 789
Ylitornio	378 366	377 289	438 743	1 194 397
Pello	376 499	387 353	419 918	1 183 770
Kolari	315 609	331 216	371 563	1 018 388
Muonio	277 407	278 812	334 050	890 269
Posio	228 923	211 212	254 839	694 974
Salla	220 336	207 806	225 564	653 706
Nauvo	114 278	117 804	137 830	369 913
Enontekiö	94 391	124 468	143 417	362 277
Utsjoki	86 739	94 301	91 019	272 060
Pelkosenniemi	80 588	91 205	65 253	237 046
Savukoski	52 944	56 510	68 728	178 181
Korppoo	41 668	38 206	36 315	116 189
Hailuoto	18 739	22 918	55 941	97 599
Velkua	33 174	12 734	13 984	59 892
Houtskari	15 738	13 950	21 922	51 610
Iniö	4 608	5 639	5 334	15 582
Yhteensä	4 930 824	5 158 646	5 824 499	15 913 968

Tehtyjen haastattelujen perusteella syynä siihen, ettei Lapin ja saaristokuntien kokeilualueen määrällisiä tavoitteita saavutettu, on ollut aivan pienimpien tai satunnaisten työnantajien haluttomuus tai epätietoisuus hakea maksuvapautusta. De minimis -ehtoisuutta eli maksimissaan 30 000

¹⁵ Luvut perustuvat verohallinnon seurantatietoihin.

euron etuisuutta vuosittain pidettiin myös tehokkaana leikkurina¹⁶. Toisaalta Kainuun kokeilun ensimmäisenä vuotena maksuvapautuksia käytettiin 60 prosenttia arvioitua enemmän.

Tarkastuksen mukaan Lapin kokeilualueella vuosina 2003 ja 2004 maksivapautuksen sai 32 työnantajaa ja 35 vuonna 2005. Maksivapautuksen käyttäneiden yritysten määrä oli Lapin kokeilualueella vuosina 2003–2005 alle 2 prosenttia (1,5–1,6 prosenttia) kaikista maksuvapautusta käyttäneistä. Tällä perusteella de minimis -ehtoisuus ei ole toiminut maksuvapautuksen käytön merkittävänä leikkurina.

Lapin veroviraston (2002) mukaan de minimis -tuki rajoittaa työnantajien oikeutta täyteen vähennykseen käytännössä vain harvoissa (20–30) tapauksissa. Tarkastuksen tulos tukee Lapin veroviraston näkemystä. Suomen Yrittäjät on katsonut¹⁷, että kokeilu kohdistuu tyypillisesti pieniin yrityksiin, jotka työllistävät uuden työntekijän ainoastaan, kun siihen on riittävän vahvat taloudelliset perusteet.

Koska sosiaaliturvamaksun vapauttamismallia ei tukimuotona ole notifioitu¹⁸, voitiin kokeiluajanjaksolla 2003–2005 soveltaa vain vähämerkityksistä tukea (de minimis -tukea), jonka enimmäismäärää ei saanut ylittää viimeisen kolmen vuoden aikana 100 000 euroa.

Lapin TE-keskus on lausunnossaan hallintovaliokunnalle¹⁹ todennut, että notifioimisen puuttumisen vuoksi komission asetuksen (EY) N:o 69/2001 toimialarajauksen perusteella karsiutuu kokeilusta pois 20 prosenttia Lapin yrityksistä. Lausunnon mukaan lähtökohdiltaan sotumaksuhojennus on vastikkeetonta, koska työnantajalta ei edellytetä esimerkiksi lisätyöllistämistä kokeiluaikana.

De minimis -ehtoisuuden soveltaminen on johtunut notifioinnin puuttumisesta. Tämän johdosta vähämerkityksisen tuen soveltamisessa on tullut käyttää komission asetuksen mukaista toimialarajoitusta (ks. luku 2.1). Sillä on myös tarkastuksen aikana saatujen tietojen perusteella ollut Lapin kokeilualueella merkittävä vaikutus.

---

¹⁶ *De minimis -ehto muodostuu sotu-maksuvapautuksen käytön rajoittavaksi tekijäksi yrityksissä, joissa maksettujen palkkojen summa ylittää 1,0 miljoonaa euroa vuodessa (3,0 % x 1,0 milj. euroa = 30 000 euroa, jossa 3,0 % kuvaa työnantajan sotumaksuprosenttia).*

¹⁷ *Suomen Yrittäjät 2005.*

¹⁸ *Pääsäännön mukaan valtioneuvoston päätökset tulee notifioida (ilmoittaa) etukäteen Euroopan komissiolle. Vähämerkityksisen tuen myöntämisestä sitä ei tarvitse tehdä. Notifiointi ei sinällään tuota oikeutta de minimis -tukea suuremman tuen myöntämiseen.*

¹⁹ *Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus 2002.*

Sisäasiainministeriön edustajan mukaan de minimis -säännöstä johtuviin ongelmiin saattaa tulla korjausta rakennerahastokaudella 2007–2013 vähämerkityksisen tuen enimmäismäärän kasvaessa.

Selvitysmies Raimo Sailaksen työryhmän taustamuistiossa²⁰ vähämerkityksisen tuen enimmäismäärän ennakoitiin nousevan merkittävästi rakennerahastokaudella 2007–2013, mikä saattaisi parantaa kokeilun vaikuttavuutta erityisesti työllistävyuden suhteen.

Komission asetuksen (EY) N:o 1998/2006²¹ mukaisesti vähämerkityksisen tuen enimmäismäärää on korotettu huomattavasti. Asetuksen mukaan yhdelle yritykselle myönnettävän vähämerkityksisen tuen kokonaismäärä ei saa olla yli 200 000 euroa minkään kolmen verovuoden aikana. Asetusta sovelletaan 1.1.2007–31.12.2013 sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. Sen perusteella ei ollut tarkastusajankohtaan (15.4.2007) mennessä muutettu sotu-kokeilua koskevia säädöksiä.

Asetuksessa (EY) N:o 1998/2006 toimialarajoitukset muuttuivat sikäli, että maataloustuotteiden jalostamisessa tai markkinoille saattamisessa toimiviin yrityksiin ei sovelleta Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen maatalous- ja kalastusalalla annettua komission asetusta (EY) N:o 1860/2004²². Liikenteen alaan tuen yleistä enimmäismäärää sovelletaan mukauttamalla niin, että maanteiden tavarakuljetusten alalla toimiville yrityksille enimmäismäärä on 100 000 euroa.

Vähämerkityksisen tuen enimmäismäärän kasvulla kaksinkertaiseksi voi olla positiivisia työllisyysvaikutuksia, mikäli de minimis -ehto on selvästi rajoittanut yrityskooltaan yli 30 työntekijän²³ yritysten maksuvapautuksen käyttöä.

Osa yritysten käyttämistä tukimuodoista on toisensa poissulkevia, jolloin työnantajat ovat joutuneet eri avustusmuotojen väliseen valintatilanteeseen. Tällä saattaa olla kokeilun määrällisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta merkitystä. Lapin veroviraston mukaan²⁴ yritysten valinnossa muut avustukset menevät yleensä sotu-maksuvapautuksen edelle.

Myös tarkastuksen perusteella on arvioitu, että tukien poissulkevuus saattaa olla syynä maksimivapautusmäärää käyttäneiden yritysten vähäiseen määrään. Työllisyysvaltaiset yritykset ovat jääneet silloin merkittä-

---

²⁰ 2005, s. 7.

²¹ *Euroopan unionin virallinen lehti*, L 379/5, 28.12.2006.

²² *Komission asetuksen (EY) N:o 1998/2006 artiklan 4 mukaisesti muutettiin samalla asetuksen (EY) N:o 1860/2004 artiklaa 2.*

²³ *Palkkasumman ylittäessä 1,0 miljoonaa euroa vuodessa.*

²⁴ *Lapin verovirasto 2003.*

vissä määrin kokeilun ulkopuolelle. Tässä tapauksessa de minimis -ehtoisuus on toiminut tehokkaana leikkurina. Työllisyysvaltaisten yritysten vähäinen määrä selittää myös osaltaan kokeilun heikkoja työllisyysvaikutuksia.

Lapin ja saaristokuntia koskevan lain soveltamisalan laajentaminen koskemaan myös kunta- ja seurakuntatyönantajia nostaa vuotuista käytettävää maksuvapautusten summaa. Kokeilussa mukana olevien 20 kunnan vuotuinen maksuvapautusten määrä on maksimissaan 600 000 euroa, kun sovelletaan 30 000 euron rajoitusta. Hallituksen esityksen 170/2005 vp mukaan seurakuntien maksuvapautusten määrä jää tätä summaa alhaisemmaksi, arviolta noin 300 000 euroon, koska seurakuntien palveluksessa on vähemmän henkilöstöä kuin kunnissa tai kuntayhtymissä.

Vuosittainen maksuvapautuksen kokonaismäärä koko maassa eli tiettyjen Lapin ja saaristokuntien sekä Kainuun ja Itä-Suomen kuntien alueella on yhteensä noin 18 miljoonaa euroa²⁵ ennen vähämerkityksisen tuen maksimimäärän korotusta. Vähämerkityksisen tuen maksimimäärän nosto tulee kasvattamaan lähinnä työllisyysvaltaisten yritysten maksuvapautusten määrää.

Korotuksen jälkeinen maksuvapautuksen kokonaismäärä riippuu yli 30 työntekijää palkkaavien yritysten maksuvapautuksen käyttöasteesta. Tarkastuksessa tehdyn alustavan laskelman mukaan maksimimäärän korotuksen vaikutus on kaikilla alueilla yhteensä 3–4 miljoonaa euroa vuodessa.

Lapin ja saaristokuntien kokeilualueella kuntien ja seurakuntien mukaantulo kokeilun piiriin sekä vähämerkityksisen tuen maksimimäärän korotus kasvattanevat vuotuista maksuvapautusten yhteismäärää vuoden 2005 noin 5,8 miljoonasta eurosta noin 2,0–2,3 miljoonalla eurolla eli 7,8–8,1 miljoonaan euroon.

3.2 Kokeilun hallinnointi ja valvonta

Hallinnointi

Kokeilun koordinointi on kuulunut sosiaali- ja terveysministeriölle. Sisäasiainministeriön tehtävinä ovat olleet lainsäädännön valmistelu²⁶, kokei-

---

²⁵ Laskettuna Lapin ja saaristokuntien sekä Kainuun toteutumien, Lapin ja saaristokuntia koskevan lain soveltamisalan laajentamisen ja Itä-Suomen ennakkoarvion perusteella.

²⁶ Tarvittavaa lainsäädäntöä on valmisteltu virkatyönä sisäasiainministeriössä yhteistyössä kauppaja teollisuusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön,

lukuntien valinta (aluerajaus) sekä laskelmien tekeminen. Kauppa- ja teollisuusministeriö sekä työministeriö ovat tuoneet kokeiluun hallinnonalatuntemuksensa. Näillä kolmella ministeriöillä on ollut edustajat kokeilun arviointiryhmässä.

Verovirastot ovat toimineet kokeilun hallinnoivina viranomaisina. Verovirastojen tehtäviin on kuulunut aloittamisilmoitusten ehtojen täyttymisen valvonta, maksuvapautustietojen seuranta sekä vapautuksen ehtojen vastaisten maksujen perintä työnantajilta. Verovirastojen tehtäviin ovat kuuluneet myös neuvontapalvelut. Verovirastot ovat yhdessä TE-keskusten kanssa järjestäneet tiedotustilaisuuksia kokeilun alkuvaiheessa. Tiedotuskäytäntö on ollut lain 1200/2002 7 §:n mukaista.

Verohallitus on vuonna 2003 ohjeistanut verovirastoja maksuvapautukseen oikeutetuista työnantajista, maksuvapautuksen ehdoista sekä kokeilun valvonnasta ja seurannasta.

Työministeriö on ohjeistanut Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen TE-keskusten työvoimaosastoja sosiaaliturvamaksusta vapauttamisen vaikutuksesta työllistämistuen myöntämiseen. Ohjeen²⁷ mukaan työllistämistukea ei myönnetä, jos työnantaja saa työllistettävän henkilön palkkaamiseen tai työllistämisen edistämiseen samalta ajalta muuta valtion tukea, joihin kuuluu muun muassa sosiaaliturvamaksun alennus.

Komission asetusten (EY) N:o 69/2001 ja (EY) N:o 1998/2006 mukaan²⁸ jäsenvaltion on saatava täydelliset tiedot myönnetystä vähämerkityksisestä tuesta joko suoraan kyseiseltä yritykseltä tai jäsenvaltion perustamasta vähämerkityksisen tuen keskusrekisteristä, jossa on täydelliset tiedot kaikesta jäsenvaltion viranomaisten myöntämästä vähämerkityksisestä tuesta.

Lain 1200/2002 13 §:n perusteella de minimis -tuen sekä toimialatietojen valvonta kuuluu veroviraston ja Verohallituksen tehtäviin. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on oikeus saada verovirastolta ja Verohallitukselta tietoja, joita tarvitaan kokeilun seurantaan ja arviointia varten²⁹.

Edellä mainitun lain 10 §:n mukaan työnantajan on ilmoitettava verovirastolle maksuvapautusvähennysten määrät ja muut Verohallituksen edellyttämät tiedot joko vuosi-ilmoituksella tai muulla Verohallituksen

---

valtiovarainministeriön, Verohallituksen, Lapin veroviraston, Lapin työvoima- ja elinkeinokeskuksen sekä Kansaneläkelaitoksen kanssa. Valmistelun aikana on kuultu Varsinais-Suomen työvoima- ja elinkeinokeskusta.

²⁷ Työministeriö 2003.

²⁸ Ks. molempien asetusten artiklat 3.1. ja 3.2.

²⁹ Lain 1094/2004 13 §:n mukaan Kainuun maakunnassa maksuvapautuksen seurantaan ja arviointia varten myös sisäasiainministeriöllä on oikeus saada vastaavat tiedot.

vahvistaman kaavan mukaisella ilmoituksella. Lain 6 §:n mukaan työnantajan on verovirastolle tehtävässä aloittamisilmoituksessa annettava tieto toimialasta, palkkojen perusteella suoritettavan työnantajan sosiaaliturvamaksun määrästä sekä ilmoitusta edeltäneen kolmen vuoden aikana työnantajalle myönnettyistä ja maksetuista de minimis -tuista. Työnantaja myös vastaa antamiensa tietojen oikeellisuudesta.

Jos työnantajalla ei ole oikeutta maksuvapautukseen tai osaan siitä, jälkikäteen tapahtuvaan perimiseen ja maksulisäykseen sovelletaan työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain (366/1963) 10, 11 ja 14 §:ää.

Hallinnoinnissa ja valvonnassa esiintyneet ongelmat

Tarkastuksessa käytiin läpi Lapin kokeilualan hallinnointiin ja valvontaan liittyvät tehtävät. Verovirastolle tehtävien aloittamisilmoitusten tarkistamisessa ei ole esiintynyt ongelmia. Sen sijaan niitä on ollut maksuvapautuksen seurantajärjestelmässä, de minimis -tuen seurannassa sekä toimialojen oikeellisuuden tarkistamisessa.

Verohallinnon seurantajärjestelmästä on puuttunut hälytintyönantajan maksuvapautuksen ylittymisestä. Tarkastuksessa havaittiin Lapin kokeilualueella vuosilta 2003–2005 yhteensä 10 tapausta³⁰, joissa työnantajan vuosittainen maksuvapautus oli ylittänyt 30 000 euroa. Suurin vuosittainen maksuvapautusmäärä oli 92 242 euroa. Useissa ylitystapauksissa sama työnantaja toimi useassa eri kunnassa³¹. Ylitykset aiheutuivat työnantajan maksuvähennysten koordinoinnin puutteesta toimipaikkojen välillä sekä verohallinnon järjestelmän puutteista. Yhteensä maksuvapautuksia oli käytetty de minimis -rajan ylittymisen johdosta liikaa 150 000 euroa. Kahdessa tapauksessa maksuvapautusten määrä ylitti kolmen vuoden aikana 90 000 euroa. Toisessa tapauksista maksuvapautus ylitti myös 100 000 euroa. Lain 1200/2002 mukaan maksuvapautusvähennysten määrä ei saa ylittää kolmen vuoden ajanjaksolla 90 000 euroa eikä työnantajan saaman muun de minimis -tuen yhteismäärä saa ylittää 100 000 euroa vastaavana aikana.

Maksuvapautusta olivat käyttäneet myös kokeilun ulkopuoliset toimialat, kuten kalankasvatus ja -jalostus, maataloustuotteiden tuottaminen ja jalostus, poronlihan jalostus sekä henkilöliikenne. Lapin veroviraston

---

³⁰ Verohallinnosta saatua tilastoaineistoa käsiteltiin tarkastuksessa ACL-ohjelmistolla. 30 000 euron maksuvapausrajan ylitti yhteensä 8 työnantajaa, joista 2 ylitti rajan kahtena tarkasteluvuotena.

³¹ Eri paikkakunnilla sijainneet työnantajat ovat toimineet samalla Y-tunnuksella.

edustajan mukaan asiakasrekisterin toimialat eivät aina vastaa Tilastokeskuksen toimialaluokitusta. Tämän johdosta oli vaikeaa selvittää kokeilun ulkopuolisten toimialojen maksuvapautusten käyttöä. Tarkastuksen perusteella toimialasta johtuvia virheitä havaittiin yhteensä noin 32 000 euron edestä.

Lapin kokeilualueen havaintojen perusteella tarkastettiin myös Kainuun kokeilualueen vuoden 2005 ja 2006 maksuvapautustiedot. Tarkastuksessa havaittiin Kainuun kokeilualueella yhteensä 13 maksuvapautuksen ylitystä³². Niiden kokonaismäärä oli noin 50 000 euroa. Maksuvapautusta olivat käyttäneet myös kokeilun ulkopuoliset toimialat.

Lapin TE-keskuksen ja Lapin veroviraston yhteisenä tavoitteena oli saada sotu-maksuvapautuksen oikeutetulle työnantajalle hallinnollisesti kevyt ja yksinkertainen malli.

Hallituksen esityksen 120/2002 vp mukaan ns. vapautusmallin³³ arvioitiin sisältävän palautusmallia enemmän riskejä tuen seurannassa. Myös maksuunpanotilanteiden määrä oletettiin vapautusmallissa suuremmaksi kuin palautusmallin mahdolliset takaisinperinnät. Vapautusmallia pidettiin hallinnollisesti kevyempänä ja yksinkertaisempänä kuin palautusmallia.

Tarkastuskertomusluonnoksesta antamassaan palautteessa Verohallitus katsoo, että järjestelmä rakentuu vahvasti työnantajan oma-aloitteisuudelle ja verohallinto on pyrkinyt pitämään valvontajärjestelmänsä mahdollisimman keveänä. Työnantajan vähentämisen tuen kokonaismäärän valvonta voidaan tehdä Verohallituksen mukaan vasta vuosivalvonnan yhteydessä.

Palautteessaan Verohallitus toteaa myös, että toimialatieto perustuu asiakkaan ilmoitukseen. Toimialassa tapahtuneita muutoksia ei aina ilmoiteta, joten verohallinnon asiakasrekisterin toimialatietoa saattaa jäädä virheelliseksi. Hallituksen esityksestä 144/2004 vp antamassaan lausunnossa Verohallitus on todennut, että verohallinnolla ei aloittamisilmoituksen antovaiheessa ole mahdollisuutta tutkia sellaisia lain soveltamisedellytyksiä, kuten toimialaa tai kiinteän toimipaikan olemassaoloa.

---

³² 30 000 euron maksuvapausrajan ylitti yhteensä 11 yritystä, joista 2 ylitti rajan molempina tarkasteluvuosina.

³³ Kokeilun käytännön toteuttamiseksi oli esillä kaksi vaihtoehtoa: kokeilussa mukana olevat yritykset vapautettaisiin sosiaaliturvamaksun maksamisesta kokeilun ajaksi (ns. vapautusmalli) tai yritykset maksaisivat normaalisti sosiaaliturvamaksut, mutta ne maksettaisiin yrityksille takaisin jälkikäteen hakemuksen perusteella (ns. palautusmalli).

Palautusmallissa tuen myöntävä viranomaisena olisi ollut TE-keskus, jolle verovirasto olisi toimittanut tiedot maksetuista sotu-maksuista. Vapautusmallin mukaan yritykset saavat hyödyn heti. Palautusmallissa viive olisi vuoden mittainen.

Verohallituksen palautteen mukaan verovirastoja on pyydetty painottamaan virkailijoille aloittamisilmoitusten huolellista käsittelyä, jotta selvät virheet havaitaan jo aloittamisilmoitusten tietojen perusteella. Verohallinto ei ole tarkistanut valtakunnallisesti kaikkien työnantajien ylärajan ylitymistä, joten kaikki ylitystapaukset eivät ole tulleet ilmi. Tarkastuksessa esille tulleet ylitystapaukset ovat parhaillaan verovirastojen selvittävänä, ja virheellisin perustein vähennetyt tuet peritään takaisin syksyn 2007 aikana.

Tarkastuskertomusluonnoksesta antamassaan palautteessa sisäasiainministeriö katsoo, että vaikka vapautusmallin toteutukseen on liittynyt joitakin ongelmia, on perustellumpaa kehittää sitä edelleen kuin siirtyä palautusmalliin.

Lapin veroviraston edustajan mukaan tarkastushavaintojen perusteella verohallinnon seurantajärjestelmää on korjattu tarkastuksen kuluessa. Korjaukset tulevat käyttöön valtakunnallisesti koko sotu-kokeilun seurannassa. Oulun ja Kainuun veroviraston sekä Lapin veroviraston edustajien mukaan virheellisiä maksuvapautuksia on ryhdytty selvittämään ja korjaamaan. De minimis -tuen seuranta on edelleen ongelmallista, koska viranomaisilla ei ole kattavaa tietoa toisten viranomaisten myöntämistä ja maksamista de minimis -tuista. Verohallinnon Lapin TE-keskukselta saamien tietojen mukaan millekään täyden sotu-tuen saaneelle yritykselle ei vuoden 2003 jälkeen ole tehty yhtään muilla perusteilla myönnettävää de minimis -tukipäätöstä.

Valtioneuvoston päätöksen 18/1995 sekä kaupp- ja teollisuusministeriön päätöksen 844/1995 mukaan tuen myöntäjän on ilmoitettava kaikista tekemistään tukipäätöksistä toteuttamisalueen TE-keskuksen yritysosastolle, jotta tuen kasautumista voidaan seurata.

Tarkastuskertomusluonnoksesta antamassaan palautteessa Verohallitus katsoo, ettei verovirastoilla ole ollut kattavaa tietoa muiden viranomaisten myöntämistä de minimis -tuista, elleivät yritykset ole niistä itse ilmoittaneet. Tietoja viranomaisten välillä on vaihdettu lain 1200/2002 perusteella vain yksittäistapauksissa. Kattavaa tietojen luovuttamista ei ole tapahtunut. Verohallituksen näkemyksen mukaan de minimis -tukien seurantajärjestelmän tulisi olla valtakunnallinen ja toimia siten, ettei tukitietoja tarvitsisi toimittaa erikseen alueellisille TE-keskuksille, vaan tiedot luovutetaisiin yhteisen järjestelmän käyttöön. Näin verohallintokin voisi tarkistaa kaikki työnantajan saamat tuet yhdestä paikasta.

3.3 Kokeilun vaikutukset

Kokeilun vaikutuksia arvioitaessa tarkastuksessa pyrittiin selvittämään ensinnäkin, mitkä ovat olleet kokeilun tulokset ja vaikutukset suhteessa asetettuihin tavoitteisiin, ja toiseksi, mitä muita vaikutuksia kokeilulla on ollut ja mitä riskejä kokeilun jatkamiseen liittyy.

3.3.1 Aikaisemmissa arvioinneissa ja tutkimuksissa esitetyt tulokset

Suomessa alueellisin perustein porrastettuja työnantajamaksuja ei ole ollut käytössä ennen vuoden 2003–2005 sotu-kokeilua. Selvityksiä alueellisesta porrastamisesta on jo tehty 1970-luvulla³⁴. Sosiaaliturvamaksutyöryhmän vuonna 1977 laaditussa muistiossa katsottiin, että alueellinen porrastus ei pystyisi parantamaan kehitysalueiden työllisyystilannetta, vaan aiheuttaisi lähes yksinomaan lisäkustannuksia muun Suomen yrityksille.

Sosiaali- ja terveysministeriön koordinoima viiden ministeriön konsortio³⁵ tilasi arviointiraportin³⁶ sotu-kokeilun vaikutuksista työllisyyteen ja palkkatasoon vuosina 2003–2004.

Arviointiraportin mukaan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisella ei ole ollut tilastollisesti merkitsevää vaikutusta kokeilun alueen yritysten työllisyyteen. Raportin tulokset ovat samansuuntaiset kuin aikaisemmissa työnantajamaksujen alentamista koskevissa tutkimuksissa³⁷.

Korkeamäki ja Uusitalo olivat käyttäneet arviointiraportissa kokeilu- ja vertailualueiden aluetason vertailua (liite 1), joka oli viety edelleen yritystasolle (ns. kaltaistettujen pariin menetelmä). Tarkastuksen perusteella raportissa käytetty menetelmä on toimiva, mutta arvioinnissa käytetyssä aineistossa esiintyi tiettyjä puutteita. Analyysissa oli keskitytty yrityksiin, joilla oli vain yksi toimipaikka. Tarkastuksen mukaan vuosittain keskimäärin 21,8 prosenttia maksimivapautusta käyttäneistä työnantajista toimi kahdella tai useammalla paikkakunnalla.

---

³⁴ Ks. lähemmin Pohjois-Lappi-työryhmän väliraportti, 21.12.2001.

³⁵ Arvioinnin tekoa valvoivat sosiaali- ja terveysministeriön, sisäasiainministeriön, valtiovarainministeriön, työministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön sekä Kelan edustajat.

³⁶ Korkeamäki & Uusitalo 2005.

³⁷ Ks. lähemmin muun muassa Jänkälä 2004, s. 14–19, Korkeamäki & Uusitalo 2004, s. 13–14, Korkeamäki & Uusitalo 2005, s. 15–16 sekä Koskela, Pirttilä & Uusitalo 2004, s. 261.

Sisäasiainministeriön toimeksiannosta³⁸ valtiosihteeri Sailas on selvittänyt Pohjois-Lapin ja eräiden saaristokuntien sosiaaliturvamaksuvapautuksen jatkamista (ks. myös HE 170/2005 vp). Selvityksen yleisenä tavoitteena oli osaavan työvoiman saannin turvaaminen väestöään menettävillä alueilla.

Selvitysmies Sailas ehdotti³⁹ maksuvapautuksen jatkamista sekä soveltamisalan laajentamista kuntiin ja seurakuntiin Kainuun kokeilun tapaan. Selvitysmies piti kolmivuotisen kokeilun kestoa liian lyhyenä, jotta kokeilusta voitaisiin tehdä lopullisia johtopäätöksiä.

Selvitysmies Sailaksen työryhmän taustamuistiossa⁴⁰ todetaan, että työnantajamaksujen alentaminen pienentää välillisiä työvoimakustannuksia, jolloin työvoiman kysyntä yleensä kasvaa. Työllisyysvaikutuksen suuruus riippuu työvoiman kysynnän ja tarjonnan joustoista eli siitä, miten herkästi työvoiman kysyntä ja tarjonta reagoivat palkkatason muutoksiin.

Sosiaaliturvamaksujen vaikutusta työvoiman kysyntään ja tarjontaan on tarkastellut muun muassa Piekkola (2006). Piekkolan mukaan työllisyysvaikutukset riippuvat keskeisesti verojen ja sosiaaliturvamaksujen vaikutuksista palkkoihin.

Kokeilun alkuvaiheessa on valmistunut kyselytutkimus⁴¹, jossa on selvitetty Lapin kokeilualueen aloittamisilmoituksen tehneiltä yrityksiltä arvioita kokeilun vaikutuksista. Kyselytutkimuksessa olivat mukana Lapin kokeilualueen säännöllisesti palkkaa maksavat työnantajat. Kyseessä oli etukäteisarviointi (ex ante) eli kyselyn tulokset perustuivat vastaajien aikomuksiin palkata uusia työntekijöitä, ei siis toteutuneisiin rekrytointeihin. Tutkimuksen mukaan vastaajista 30 prosenttia⁴² aikoi palkata uusia työntekijöitä vuosina 2003–2005. Pääosa (59 prosenttia) näistä vastaajista aikoi palkata yhden työntekijän, 37 prosenttia 2–4 työntekijää ja 4 prosenttia enemmän kuin neljä. Yhteensä kyselyyn vastanneet yritykset aikovat palkata 250 työntekijää kokeilun vaikutuksesta.

Kyselytutkimuksessa esitettyjen ennako-odotusten toteutumista ei ole toistaiseksi selvitetty. Toteutumaa voitaisiin tarkastella kohdistamalla jäl-

---

³⁸ *Sisäasiainministeriö 2005.*

³⁹ *Sailas 2005.*

⁴⁰ *Työnantajan sosiaaliturvamaksuista vapauttamisen alueellinen kokeilu – työllisyys- ja muut vaikutukset. Selvitysmies Sailaksen työryhmä: Osaavan työvoiman saannin turvaaminen väestöään menettävillä alueilla. Taustamuistio 7.10.2005.*

⁴¹ *Jänkälä 2004.*

⁴² *Kysely lähetettiin 1 049 työnantajalle, joista vastasi 477.*

kikäteisarviointi (ex post) samaan kohdejoukkoon eli kokeilun alussa aloittamisilmoituksen tehneisiin yrityksiin.

Suomen Yrittäjien pääekonomisti Pasi Holmin mukaan⁴³ yrittäjien ai-
komukset uuden työntekijän palkkaamisesta eivät toteudu täysimääräisinä.
Suomen Yrittäjien kyselyn mukaan kokeilukuntien yrittäjistä 15 prosenttia
ilmoitti työllistävänsä kokeilun ansiosta lisää henkilöstöä. Tämä merkitsisi
tuhannen työnantajayrityksen joukossa 150 uutta työpaikkaa. Holmin mu-
kaan kokeilukuntiin voi käytännössä syntyä noin 100 uutta työpaikkaa.

Arviointiraportin⁴⁴ tulosten perusteella työllisyyden muutoksissa kokei-
lu- ja vertailualueen yrityksissä vuosina 2003–2004 ei ollut kokeilun alun
jälkeen tilastollisesti merkitsevää eroa. Sen sijaan sotu-maksualennuksella
havaittiin olleen pieni vaikutus kokeilualueen yritysten palkkatasoon. Tä-
mä koski palvelu-, mutta ei teollisuusyrityksiä. Palkat nousivat noin 2 pro-
senttia vertailualueella nopeammin.

Kokeilualueella sotu-maksut alenivat keskimäärin 4,1 prosenttiyksik-
köä. Tätä työvoimakustannusten alenemista heikensi palkkatason nousu.
Palkkojen nousu vastasi noin puolta sosiaaliturvamaksujen alentamisen
tuomasta työvoimakustannusten laskusta. Jäljelle jääneellä työvoimakus-
tannusten alenemisella ei todettu olleen tilastollisesti merkitsevää vaiku-
tusta kokeilualueen työllisyyteen⁴⁵.

Arviointiraportissa käytetyt palkkatiedot perustuivat vain Palvelu-
työnantajien (PT) sekä Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton (TT) jä-
senyritysten palkkatietoihin⁴⁶. Arvioinnissa palkkavaikutusta arvioitiin lä-
hinnä vain suurten yritysten tiedoista, koska pienet yritykset eivät yleensä
kuuluneet näihin työnantajajärjestöihin ja arvioinnin mukaan palkka-
tiedusteluihin ovat velvollisia vastaamaan vain suurimmat yritykset.

Ongelmana maksuvapautuksen vaikutusten mittaamisessa on sosiaali-
turvamaksun suhteellisen pieni osuus kaikista työnantajamaksuista⁴⁷. Kor-
keamäen & Uusitalon⁴⁸ mukaan valtaosa kokeilualueen työnantajista kuu-
lui alimpaan maksuluokkaan, jonka sotu-maksuprosentti oli ennen kokei-

---

⁴³ Ks. Suomen Yrittäjät 2004. Holm on siirtynyt Pellervon taloudellisen tutki-
muslaitoksen (PTT) toimitusjohtajaksi 1.4.2004.

⁴⁴ Korkeamäki & Uusitalo 2005.

⁴⁵ Ks. myös Korkeamäki & Uusitalo 2006.

⁴⁶ Järjestöt ovat yhdistyneet uudeksi järjestöksi Elinkeinoelämän keskusliitoksi
(EK), joka aloitti toimintansa vuoden 2005 alussa.

⁴⁷ Työnantajamaksuihin luetaan työeläke-, työttömyysvakuutus-, pakollinen ta-
paturmavakuutus-, ryhmähenkivakuutus-, sairausvakuutus- ja kansaneläke-
maksu.

⁴⁸ 2005, s. 14.

lun alkua (vuonna 2002) 2,95 maksettujen palkkojen määrästä.⁴⁹ Arviointiraportin mukaan ongelmana on myös erottaa työnantajamaksujen muutosten vaikutus muista samaan aikaan tapahtuneista muutoksista.

Vaikutuksia saattaa heikentää myös kokeilun määräaikaisuus. Selvitysmies Sailaksen työryhmän taustamuistion⁵⁰ mukaan määräaikaisen kokeilun vaikutukset saattavat olla heikompia kuin pysyvemmän muutoksen. Määräaikaisuuden vuoksi työnantajien ei välttämättä kannata tehdä suurempia muutoksia yritys- tai tuotantorakenteisiin. Kokeiluluonteisuus saattaa vähentää myös työnantajien halua palkata lisätyövoimaa.

Jänkälän mukaan sotu-kokeilun tehoa on rajoittanut erityisesti kokeilun de minimis -ehtoisuus sekä sen alkuvaiheessa merkittävimpien työllistäjien eli kuntien poissulkeminen kokeilun piiristä⁵¹.

Tarkastuksen mukaan kokeiluaikana 30 000 euron vuotuista maksimivapautusta käytti Lapin kokeilualueella vuosittain 32–35 työnantajaa (ks. luku 3.1). Vähintään 15 000 euroa, mutta alle 30 000 euroa, maksuvapautusta käyttäneitä työnantajia oli 41 vuonna 2003, 48 vuonna 2004 ja 71 vuonna 2005. Näiden lukujen perusteella kokeilun suoriksi työllisyysvaikutuksiksi voidaan laskennallisesti arvioida Lapin kokeilualueella enintään 60 pysyväisluonteista⁵² uutta tai uudistettua työpaikkaa⁵³.

---

⁴⁹ *Yksityisten työnantajien sotu-maksu on porrastettu kolmeen maksuluokkaan yrityksen kuluvan käyttöomaisuuden poistojen ja maksettujen palkkojen suhteen perusteella. Vuonna 2002 ylimpään maksuluokkaan kuuluneiden yritysten sotu-maksu oli 6,05 prosenttia palkkasummasta. Liiketoimintaa harjoittavan työnantajan on itse laskettava, minkä sotu-maksuprosentin mukaan maksu on laskettava.*

⁵⁰ 2005, s. 6–7.

⁵¹ 2004, s. 64.

⁵² *Tarkastuksessa pysyväisluonteisen työpaikan kesto on oletettu vähintään viideksi vuodeksi. Tällöin kokeiluajan ensimmäisenä jaksona vuosina 2003–2005 maksimivapautusta käyttäneissä yrityksissä syntyneet työpaikat säilyisivät ainakin kokeilun toisen jakson eli vuoden 2009 loppuun saakka.*

⁵³ *Tarkastuksen laskelma on teoreettinen. Sen tarkoituksena on arvioida maksimityöllistävyyttä oletuksella, että kaikki hyödynnetty maksualennusvähennys menisi uusien työpaikkojen luomiseen. Palkkavaikutuksen vähentävää työllisyysvaikutusta tai muiden kulujen kattamiseen käytettävää osuutta ei silloin huomioida.*

Laskelman oletuksena on, että kokeiluaikana syntyisi yksi pysyväisluonteinen työpaikka maksimivapautusta käyttänyttä työnantajaa kohti. Tässä tapauksessa 30 000 euron maksuvapautusvähennys vastaisi yhden henkilön vuotuista palkkasummaa.

Maksimivapautusta voivat hyödyntää yritykset, joiden vuotuinen palkkasumma ylittää 1,0 miljoonaa euroa (ks. luku 3.1). Miljoonan euron palkkasumma vastaa noin 30 henkilön vuotuista palkkakustannusta. Lapin TE-

Koska Lapin osuus maksuvapautuksen käytöstä oli vuosittain keskimäärin 96 prosenttia, voidaan tällä perusteella laskea Lapin ja saaristokuntien kokeilun välittömäksi työllisyysvaikutukseksi enintään 62 uutta tai uudistettua työpaikkaa. Luku on pienempi kuin Suomen Yrittäjien mainitsema noin 100 uuden työpaikan arvio.

Tarkastuksessa tehdyn teoreettisen laskelman perusteella tulee yhden pysyvän uuden tai uudistetun työpaikan vuosihinnaksi vähintään noin 85 500 euroa (1,2 työpaikkaa/100 000 euroa tai 12 työpaikkaa/1,0 miljoonaa euroa)⁵⁴, mikä on varsin paljon.

Palkkavaikutuksen johdosta työnantajien saamasta maksuvähennyksestä vain noin puolet alensi työvoimakustannuksia. Korkeamäen ja Uusitalon (2006) analyysin mukaan jäljelle jäänyt työvoimakustannusten lasku ei johtanut työllisyyden kasvuun kokeilualueen yrityksissä. Tällä perusteella Lapin ja saaristokuntien kokeilulla ei ole ollut alkuvaiheessa lisäävää työllisyysvaikutusta. Pysyvän työpaikan vuosihintaa ei voida tämän vuoksi myöskään eksaktisti tarkastuksessa määritellä.

Kokeiluun osallistuneiden yritysten henkilöstön kokonaismäärän kehittyminen on riippuvainen lähinnä samaan aikaan tapahtuvista ulkoisten markkinatekijöiden muutoksista⁵⁵. Tarkastuskertomusluonnoksesta annettujen palautteiden jälkeen tarkasteltiin vielä Lapin työvoimatoimistojen aineistoa. Tällöin havaittiin⁵⁶, että aikavälillä 04/2005–12/2006 Lapin kokeilualueen työvoimatoimistoissa⁵⁷ rekisteröitiin yhteensä 59 yhteydenottoa, joissa sotu-kokeiluun osallistuneista yrityksistä yksi tai useampi työn-

---

keskuksen edustajien mukaan 30 hengen yrityksessä maksuvapautus merkitsee yhden henkilön vuotuista palkkakustannusta (ks. luku 3.3.2).

Lisäksi laskelmassa oletettiin syntyvän keskimäärin 0,5 pysyväisluonteista työpaikkaa 15 000–29 999,99 euroa maksuvapautusta käyttänyttä työnantaja kohti. Näin arvioituna ensiksi mainittuihin yrityksiin syntyisi 33 ja viimeksi mainittuihin yrityksiin 27 pysyväisluonteista työpaikkaa. Laskelmassa ei huomioitu alle 15 000 euron maksuvapautuksen mahdollista pysyväisluonteista työllisyysvaikutusta.

⁵⁴ *Maksuvapautuksen kokonaismäärä oli vuosittain keskimäärin 5,3 miljoonaa euroa (5,3 milj.euroa ÷ 62 = 85 484 euroa).*

⁵⁵ *Yritysten liikevaihtoon ja tulokseen vaikuttavia ulkoisia markkinatekijöitä ovat muun muassa alan kysyntä- ja kilpailutilanne, raaka-aineiden ja tuotteiden hintataso sekä valuuttakurssien muutokset. Yritykset pyrkivät sopeuttamaan tuotanto- ja henkilöstömääränsä markkinatilanteen mukaisesti (ks. esim. tarkastusviraston tarkastuskertomus 121/2006).*

⁵⁶ *Lapin työvoimatoimistoista saatua aineistoa käsiteltiin ACL-ohjelmistolla 6.9.2007.*

⁵⁷ *Itä-Lapin, Pohjois-Lapin, Tornionlaakson ja Tunturi-Lapin työvoimatoimistoissa.*

hakija oli joko irtisanottu tai lomautettu tuotannollis-taloudellisin perustein. Työvoimatoimistoista saatujen tietojen mukaan yhteydenotot koskivat 49 henkilön lomautusta ja 29 henkilön irtisanomista 36 eri yrityksestä.

Tarkastuksen perusteella vähämerkityksisen tuen enimmäismäärän kasvulla voi olla positiivisia työllisyysvaikutuksia, mikäli maksuvapautus on rajoittanut yrityskooltaan yli 30 työntekijän yritysten maksuvapautuksen käyttöä. Vuosien 2003–2005 kokeilun perusteella maksimivapautusta käyttäneiden yritysten suhteellinen osuus oli kuitenkin vähäinen. Osaltaan syynä on ollut vaihtoehtoisten ja toisensa poissulkevien tukimuotojen käyttö.

Kuntien työllistävyyyteen korotuksella saattaa olla positiivisia vaikutuksia. Tämä edellyttäisi, että de minimis -tuen korotuksen jälkeen vuotuinen 30 000 euron maksimivapautus korotettaisiin noin 65 000 euroon ja kuntatyönantajat voisivat hyödyntää nykyisen miljoonan euron sijasta noin kahden miljoonan euron palkkasummaa vastaavan maksuvapautusten määrän vuodessa⁵⁸. Mikäli vuotuinen maksimivapautus säilyy vähämerkityksisen tuen enimmäismäärän kasvusta huolimatta 30 000 euron suuruisena, ei korotuksella ole lisäävää työllisyysvaikutusta kunnissa, koska ne hyödyntävät jo maksimivapautusta.

Kokeilun lainsäädäntöä ei ole muutettu tarkastuksen kuluessa. Oletuksena on, että kokeiluun kuuluvan työnantajan maksuvapautusvähennysten määrä ei saa vuosina 2007–2009 edelleenkään ylittää 90 000 euroa kolmen vuoden aikana, mutta työnantajan mahdollisesti saaman muun de minimis -tuen yhteismäärä saa olla enintään 200 000 euroa kolmen vuoden ajanjaksolla. Tällä on vaikutusta lähinnä yritystyönantajien de minimis -tukien hyödyntämiseen.

Norjassa on tutkittu alueellisesti porrastettua maksujärjestelmää. Selvitysten mukaan porrastuksen hyötyvaikutus painottuu kerrannaisvaikutusten kautta palvelusektorin ja kuntien työllisyyden kasvuun⁵⁹.

Vaikka sotu-kokeilun ei alkuvaiheen arviointien perusteella voida katsoa lisänneen Lapin ja saaristokuntien kokeilualueen työllisyyttä, saattaa kokeilulla olla muita kokeilualueita hyödyttäviä piirteitä. Tällaisena nähdään selvitysmies Sailaksen työryhmän taustamuistiossa⁶⁰ yritysten kilpailuaseman vahvistuminen.

---

⁵⁸ *Vuotuinen maksimivapautus olisi 200 000 euroa ÷ 3 = 66 667 euroa (pyöristettynä 65 000 euroksi) eli vähämerkityksisen tuen enimmäismäärä jaettuna kolmelle vuodelle. Vastaavasti 3,0 % x 2,17 milj. euroa = 65 000 euroa, jossa 3,0 % kuvaa työnantajan sotu-maksuprosenttia ja 2,17 milj. euroa vuotuista palkkasummaa.*

⁵⁹ *Pohjois-Lappi-työryhmän väliraportti, 21.12.2001.*

⁶⁰ *2005, s. 2.*

Tarkastuskertomusluonnoksesta antamassaan palautteessa sisäasiainministeriö toteaa, että Kainuun kokeilussa työpaikkavaikutusten voidaan olettaa olevan Lapin ja saaristokuntien kokeilua suurempi, koska siellä maksuvapautuksen määrä on ollut odotettua suurempi.

3.3.2 Haastattelut

Sosiaali- ja terveysministeriön sekä sisäasiainministeriön edustajat⁶¹ olivat yhtä mieltä selvitysmies Sailaksen vuonna 2005 esittämän näkemyksen kanssa siitä, että kolmivuotinen kokeilu oli liian lyhyt vaikutusten arvioimiseksi. Ministeriöiden edustajien mukaan arvioinnissa kehitetty evaluointimalli on toimiva, mutta vaikutukset tulisi arvioida vasta vuoden 2009 jälkeen.

Korkeamäen ja Uusitalon arviointiraportti kattoi kokeilun kaksi ensimmäistä vuotta eli vuodet 2003–2004, joten arvioinnin aikajänne ei kattanut koko ensimmäistä kokeiluvaihetta. Sosiaali- ja terveysministeriön edustajien mukaan arvioinnin ajoitus perustui päätöksentekoa varten tarvittaviin tietoihin.

Lapin TE-keskuksen edustajat pitivät kokeilun myönteisenä vaikutuksena sitä, että kokeiluun osallistuneissa yrityksissä olemassa olevat työpaikat säilyivät. Esimerkiksi 30 hengen yrityksessä maksuvapautus merkitsee yhden henkilön vuotuista palkkakustannusta. Tämä vähentää yrityksen henkilöstökustannuksia.

Yritysten työvoimakustannusten aleneminen oli arviointiraportissa todettu osittain siirtyneen palkkoihin. Lapin TE-keskuksen edustajien mukaan palkkojen nousu on puolestaan parantanut osaavan työvoiman pysymistä yrityksissä. Kilpailukykyinen palkka on myös houkuttellut yrityksiin ammattitaitoista työvoimaa. Lapin TE-keskuksen edustajien mukaan sotukokeilun vaikutukset ovat kokonaisuudessaan kuitenkin vaikeasti todennettavia.

Jos kokeilussa vuosittain maksuvapautusta vastaava summa käytettäisiin esimerkiksi investointitukena Lapin vaikeuksissa olevilla alueilla, saataisiin Lapin TE-keskuksen edustajien mukaan helpommin mitattavia tuloksia. Myös hallintojärjestelmä olisi tällöin kokeilua kevyempi.

Sosiaali- ja terveysministeriön edustajien mukaan kokeilun ongelmana on ollut positiivisten vaikutusten puuttuminen: tavoitteiden saavuttamises-

---

⁶¹ *Työministeriön edustajaa haastateltiin puhelimitse. Keskustelussa nousi esiin lähinnä työministeriön rooli kokeilun hallinnoinnissa. Kokeilun vaikutukset työministeriön edustaja näki vähäisenä. Muutoin hänellä ei ollut kommentoitavaa kokeilun tuloksiin.*

ta ei ole selkeää näyttöä. Vastaavissa kansainvälisissä tutkimuksissa ei ole myöskään havaittu positiivisia työllisyysvaikutuksia.

Sosiaali- ja terveysministeriön edustajien näkemyksen mukaan periaatteessa työnhinnan alenemisella pitäisi olla positiivisia työllisyysvaikutuksia. Työllisyysvaikutusten vähäisyys johtuu ministeriön edustajien mukaan maksuvapautuksen pienuudesta, mikä perustuu de minimis-sääntöön. Kuntien ja seurakuntien kokeiluun mukaantulon taustalla oli ministeriön edustajien mukaan periaate, ettei työ yksityisellä sektorilla saa olla halvempaa kuin julkisella sektorilla.

Sosiaali- ja terveysministeriön edustajien mukaan ministeriöllä on ollut toisistaan poikkeavia näkemyksiä kokeilun rahoittamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriön edustajien mukaan sisäasiainministeriössä päätetään kokeilusta, mutta rahoituksesta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön edustajien mukaan yleisenä käytäntönä voidaan pitää sitä, että lainsäätäjämministeriölle eli tässä sisäasiainministeriölle⁶² kuuluu myös kokeilun vaikutusten arviointi.

Tarkastuskertomusluonnoksesta antamassaan palautteessa sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että maksuvapautuskokeilujen rahoittaminen muiden työnantajien sekä erityisesti palkansaajien ja yrittäjien vakuutusmaksujen korotuksilla on ongelmallista. Maksuvapautusten rahoitus tulisi sosiaali- ja terveysministeriön mukaan järjestää kokonaisuutena uudelleen vastaamaan paremmin kokeilujen tarkoitusta.

Sosiaali- ja terveysministeriössä pidettiin hyödyllisenä sitä, että kokeiluun osallistui viisi ministeriötä. Tämä hallinnonalojen laaja pohja mahdollisti, että tietämys kokeilusta välittyi ministeriöihin. Myös sisäasiainministeriössä koettiin useamman ministeriön mukanaolo hyväksi.

Sisäasiainministeriön edustajan mukaan ministeriössä on valmisteltu lainsäädäntöä, rajattu kokeilualue ja valittu kunnat sekä laadittu kokeiluun liittyviä laskelmia. Ministeriö on mukana myös arvioinnin seurantaryhmissä.

Sisäasiainministeriön edustajan mukaan Suomessa kokeilun tavoite poikkesi Ruotsin ja Norjan malleista, joissa aluepoliittiset näkökulmat ovat olleet tärkeämpiä. Suomessa tavoitteena on ollut työllisyyden edistäminen heikoimmilla alueilla. Sotu-kokeilussa käytettyä rahoitusmallia ei ministeriön mukaan ole syytä soveltaa laajemmin ennen kokeilun päättymistä. Sen jälkeen asiaa voidaan harkita uudelleen.

---

⁶² *Alueiden ja hallinnon kehittämisosaston alueiden kehittämistehtävät siirtyvät tulevalle työ- ja elinkeinoministeriölle.*

3.3.3 Työllisyys- ja muuttotilastot

Työllisyys

Työllisyystilastojen perusteella Lapin kokeilualueen kunnissa työttömyysaste⁶³ oli kokeiluaikana selvästi korkeampi kuin saaristokuntien kokeilualueella (taulukko 2).

TAULUKKO 2. Työttömyysaste kokeilualueen kunnissa vuosina 2001–2006⁶⁴.

Kunta	Vuosi 2001	Vuosi 2002	Vuosi 2003	Vuosi 2004	Vuosi 2005	Vuosi 2006
Enontekiö	28,2	25,7	23,7	23,4	21,8	21,7
Inari	21,8	20,0	18,9	17,4	17,8	15,5
Kemijärvi	20,6	19,8	19,7	20,7	19,4	18,8
Kittilä	19,9	17,8	17,6	16,9	16,2	14,0
Kolari	22,6	20,6	21,0	20,5	19,6	18,0
Muonio	17,9	16,7	16,1	14,2	15,0	15,4
Pelkosenniemi	26,0	25,3	25,8	23,8	24,7	20,6
Pello	19,1	18,2	17,5	17,5	17,4	15,5
Posio	19,4	19,0	17,8	18,8	17,6	16,3
Salla	28,9	28,4	26,7	25,2	24,4	24,2
Savukoski	27,6	25,7	23,7	20,1	22,1	20,0
Sodankylä	24,4	22,9	20,4	20,2	20,1	17,7
Utsjoki	15,4	13,5	12,1	14,0	15,2	12,9
Ylitornio	17,2	16,5	15,9	15,5	16,2	15,0
Hailuoto	12,9	9,9	11,4	10,9	10,9	10,7
Houtskari	7,2	6,9	7,5	10,6	10,4	7,4
Iniö	4,3	5,6	4,6	4,7	3,0	4,2
Korpoo	7,5	8,0	8,9	8,4	9,7	7,5
Nauvo	7,1	8,2	8,0	8,2	6,8	6,4
Velkua	10,7	8,6	7,3	9,3	6,4	6,8

Ensimmäisenä kokeiluvuonna eli vuonna 2003 Lapin kokeilualueen neljästätoista kunnasta työttömyysaste kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna kahdessa: Kolarissa ja Pelkosenniemellä. Saaristokuntien kokeilualueen

⁶³ *Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta prosentteina.*

⁶⁴ *Lähde: Työministeriö, Tilastotiedotteet 2002:1, 2003:1, 2004:1, 2005:1, 2006:1, 2007:1.*

kuudesta kunnasta näin tapahtui kolmessa: Hailuodossa, Houtskarissa ja Korppoossa (taulukko 3).

TAULUKKO 3. Työttömyysasteen muutos (prosenttiyksikköä) kokeilu-alueella vuosina 2002–2006⁶⁵.

Kunta	Vuosi 2002	Vuosi 2003	Vuosi 2004	Vuosi 2005	Vuosi 2006	Muutos yht.
Savukoski	1,9	2,0	3,6	-2,0	2,1	7,6
Sodankylä	1,5	2,5	0,2	0,1	2,4	6,7
Enontekiö	2,5	2,0	0,3	1,6	0,1	6,5
Inari	1,8	1,1	1,5	-0,4	2,3	6,3
Kittilä	2,1	0,2	0,7	0,7	2,2	5,9
Pelkosenniemi	0,7	-0,5	2,0	-0,9	4,1	5,4
Salla	0,5	1,7	1,5	0,8	0,2	4,7
Kolari	2,0	-0,4	0,5	0,9	1,6	4,6
Velkua	2,1	1,3	-2,0	2,9	-0,4	3,9
Pello	0,9	0,7	0,0	0,1	1,9	3,6
Posio	0,4	1,2	-1,0	1,2	1,3	3,1
Muonio	1,2	0,6	1,9	-0,8	-0,4	2,5
Utsjoki	1,9	1,4	-1,9	-1,2	2,3	2,5
Ylitornio	0,7	0,6	0,4	-0,7	1,2	2,2
Hailuoto	3,0	-1,5	0,5	0,0	0,2	2,2
Kemijärvi	0,8	0,1	-1,0	1,3	0,6	1,8
Nauvo	-1,1	0,2	-0,2	1,4	0,4	0,7
Iniö	-1,3	1,0	-0,1	1,7	-1,2	0,1
Korppoo	-0,5	-0,9	0,5	-1,3	2,2	0,0
Houtskari	0,3	-0,6	-3,1	0,2	3,0	-0,2

Vuonna 2004 työttömyysaste kasvoi kolmessa Lapin kokeilualan kunnassa: Kemijärvellä⁶⁶, Posiolla ja Utsjoella sekä neljässä saaristokunnassa: Houtskarissa, Iniössä, Nauvossa ja Velkuassa.

Vuonna 2005 Lapin kokeilualan kunnista työttömyysaste kasvoi kuudessa: Inarissa, Muoniossa, Pelkosenniemellä, Savukoskella, Utsjoella ja Ylitorniossa. Saaristokunnista työttömyysaste kasvoi yhdessä: Korppoossa.

⁶⁵ Positiivinen arvo kuvaa työttömyysasteen alenemista.

⁶⁶ Salcomp Oyj lopetti toimintansa Kemijärvellä vuonna 2004. Tuolloin lähes 300 henkeä menetti työpaikkansa.

Verrattuna vuoteen 2002 työttömyysaste oli vuonna 2005 korkeampi yhdessä Lapin kokeilualan kunnassa: Utsjoella. Saaristokunnista näin oli tapahtunut kolmessa: Hailuodossa, Houtskarissa ja Korppoossa.

Lapin TE-keskuksen työllisyyskatsausten mukaan⁶⁷ vuosina 2003–2005 työttömien osuus työvoimasta oli koko Lapissa läänissä⁶⁸ 16,7–17,2 prosenttia. Vastaava osuus oli koko maassa 10,6–11,1 prosenttia.

Tilastokeskuksen maakunnittaisissa työllisyystilastoissa⁶⁹ Lapin ja koko maan vastaavat työttömyysasteluvut olivat jonkin verran alhaisemmat. Lapissa ne olivat 12,9–15,6 prosenttia ja koko maassa 8,4–9,0 prosenttia. Muun muassa erot tietojen poimintamenetelmissä aiheuttavat poikkeavuutta Tilastokeskuksen ja työministeriön lukujen välille.

Tilastokeskuksen työllisyystilastojen mukaan työllisyysaste eli työllisten prosentiosuus väestöstä on vuosina 2003–2005 ollut Lapissa 57,9–60,2 prosenttia ja koko maassa 67,2–68,0 prosenttia. Lapin kokeilualan kunnista korkein työllisyysaste oli Kittilässä ja alhaisin Sallassa⁷⁰. Vuonna 2005 Sallan työllisyysaste oli myös koko maan alhaisin⁷¹.

Työttömien työnhakijoiden määrä on vähentynyt Lapin läänissä vuodesta 1996 lähtien. Kokeiluaikana, vuosina 2003–2005, työttömyysasteen aleneminen hidastui. Tämä näkyy myös vertailussa koko maan tilanteeseen: vuonna 2003 työttömyys väheni Lapissa prosentuaalisesti koko maata enemmän. Lapin TE-keskuksen työllisyyskatsausten mukaan työttömien määrä väheni Lapissa 7 prosenttia ja koko maassa noin 2 prosenttia. Vuonna 2005 työttömyys väheni Lapissa 2 prosenttia ja koko maassa noin 5 prosenttia.

Valtiovarainministeriön taloudellisen katsauksen mukaan⁷² koko maassa työttömyysaste on alentunut vuodesta 1994 lähtien. Vuosina 2001–2005 työttömyysasteen aleneminen hidastui koko maassa, joten siitä on tarkastuksessa tehty johtopäätös, että Lapin kokeilualan työttömyysasteen alenemisen hidastuminen johtui yleisestä taloudellisesta kehityksestä. Myös koko maan työllisyysaste laski hieman vuosina 2001–2004. Vuonna

---

⁶⁷ *Lapin TE-keskus 2004, Lapin TE-keskus 2005 ja Lapin TE-keskus 2006.*

⁶⁸ *Lapin TE-keskus käyttää tilastoissaan Lapin lääni -termiä. Työministeriön ja Tilastokeskuksen tilastoissa käytetään maakunta-käsitettä. Aluejaot ovat samat.*

⁶⁹ *Ks. Tilastokeskus, Työllisyys, työttömyys ja työvoima maakunnittain 1990–2006 (http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/tym/tyti/tyti_fi.asp). Työvoimatutkimuksen tiedonkeruu perustuu Tilastokeskuksen väestötietokannasta kahdesti vuodessa satunnaisesti poimittuun otokseen.*

⁷⁰ *Lapin liitto 2007.*

⁷¹ *Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto 2005, ennakkotiedot. (http://www.tilastokeskus.fi/til/tyokay/2005/tyokay_2005_2007-04-12_tie_001.html).*

⁷² *1a/2007, s. 38 kuvio. Katsauksessa on käytetty Tilastokeskuksen tilastolukuja.*

2005 koko maan työllisyysaste hieman kohosi. Verrattuna vuoteen 2002 työllisyysaste oli vuonna 2005 alhaisempi neljässä kokeilun alueen kunnassa: Kemijärvellä, Pellossa, Utsjoella ja Ylitorniossa⁷³.

Lapin ja saaristokuntien kokeilun alueella oli vuonna 2005 yhteensä 3 961 yritystoimipaikkaa, joista Lapin kokeilun alueella oli 3 634⁷⁴. Yritystoimipaikkojen määrä lisääntyi edellisvuodesta Lapin ja saaristokuntien kokeilun alueella 62:lla. Tästä Lapin kokeilun alueen osuus oli 59.

Kokeilun alueella oli henkilömäärällä laskettuna vuonna 2004 yhteensä 22 729 työpaikkaa, joista Lapin kokeilun alueella 21 307. Vastaavana aikana kokeilun alueella asui yhteensä 24 049 työssä käyvää henkilöä, joista Lapin kokeilun alueella 22 219. Saaristokunnista käytiin Lapin kokeilun aluetta yleisemmin työssä oman kunnan ulkopuolella.

Yksittäisille yrityksille sotu-kokeilulla on saattanut olla positiivisia työllisyysvaikutuksia, mutta kuntatasolla hyötyjä ei ole selkeästi havaittavissa, sillä kokeilun aikana vuosittain keskimäärin kolmanneksessa Lapin ja saaristokuntien kokeilun alueen kunnista työttömyysaste kasvoi. Kaikissa saaristokunnissa työttömyysaste kasvoi ainakin yhtenä kokeilun vuotena. Lapin kokeilun alueen kunnissa tämä osuus oli 64 prosenttia. Lisäksi 40 prosentissa kokeilukunnista työttömyysaste oli vähintään yhtenä kokeilun vuotena korkeampi kuin ennen kokeilun vuonna 2002. Saaristokunnissa tämä osuus oli noin 67 prosenttia ja Lapin kokeilun alueella noin 29 prosenttia.

Aluetasolla tarkasteltuna Lapin kokeilun alueen keskimääräinen työttömyysaste laski kokeilun aikana (liite 2), mikä vastasi yleistä taloudellista kehitystä. Saaristokuntien keskimääräinen työttömyysaste oli vuosina 2003–2005 korkeampi kuin ennen kokeilun vuonna 2002.

Lapin seutukunnista⁷⁵ sekä alhaisin työllisyysaste että korkein työttömyysaste oli vuosina 2003–2005 Itä-Lapissa. Itä-Lapin seutukuntaan kuuluvat Kemijärvi, Pelkosenniemi, Posio, Salla ja Savukoski, joista Pelkosenniemen ja Sallan työttömyysasteet olivat koko Lapin läänin korkeimmat⁷⁶.

---

⁷³ *Lapin liitto 2007. Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen tilastolukuihin. Vuoden 2005 luvut ovat ennakkotietoja.*

⁷⁴ *Luvut perustuvat Tilastokeskuksen kuntien perustietopointeihin (<http://pxweb2.stat.fi>).*

⁷⁵ *Kokeilun alueeseen Lapin seutukunnista kuuluvat Itä-Lappi, Pohjois-Lappi, Torniolaakso ja Tunturi-Lappi. Kokeilun ulkopuolella ovat Kemi-Tornio ja Rovaniemi.*

⁷⁶ *Lapin TE-keskus 2004, 2005 ja 2006.*

Työllisyystilastot eivät osoittaneet kokeilulla olleen selviä alueellisia vaikutuksia vuosina 2003–2005. Pohjois-Lapin kilpailukyvyyn parantumista naapurimaihin verrattuna ei tarkastuksessa arvioitu.

Lapin kokeilualueella osa kuntien vuotuisen keskimääräisen työttömyysasteen muutoksista selittyy muuttoliikkeestä johtuvasta työvoiman ja työttömien määrän muutoksista sekä muuttoliikkeen vaihteluista (muutto-tilastoista jäljempänä tässä luvussa). Lisäksi työttömyyden kausivaihtelussa esiintyi muutoksia eri vuosien välillä.

Työllisyystilastojen perusteella ei voida arvioida yritysten kilpailuaseman vahvistumista. Yritystason vaikutuksia voitaisiin selvittää esimerkiksi toistamalla jälkikäteisarviointimenetelmällä kokeilun alkuvaiheessa (ks. luku 3.3.1) Lapin kokeilualueella tehty kyselytutkimus.

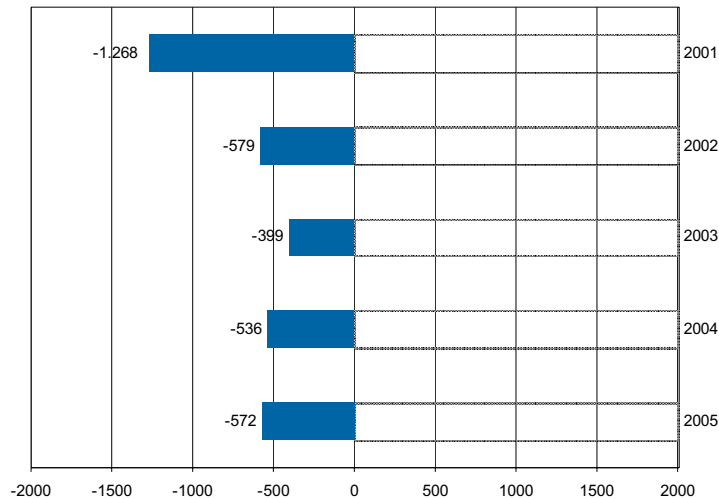
Muuttotilastot

Lapin kokeilualueen kaikissa seutukunnissa nettomuutto oli negatiivinen vuosina 2001–2005. Lapin TE-keskuksen mukaan⁷⁷ koko Lapin läänissä (maakunnassa) poismuutto hidastui ja nettomuuttotappio laski vuosina 2001–2004. Vuosina 2005–2006 poismuutto ja nettomuuttotappio kasvoivat.

Ennen kokeilun aloittamista Lapin kokeilualueen kunnissa poismuutto oli myös hidastunut, mutta kokeiluaikana (vuosina 2004 ja 2005) poismuutto lisääntyi ja nettomuuttotappio kääntyi lievään kasvuun. Vuonna 2005 nettomuuttotappio Lapin kokeilualueella oli samalla tasolla kuin ennen kokeilun aloittamista vuonna 2002 (kuviot 1).

---

⁷⁷ Lapin TE-keskus 2007.

KUVIO 1. Nettomuutto Lapin kokeilualan kunnissa vuosina 2001–2005⁷⁸.

Vuonna 2005 Lapin ja saaristokuntien nettomuuttotappio oli yhteensä 577 henkilöä, josta Lapin kokeilualan osuus oli 572 henkilöä. Yhteensä 20 kokeilukunnasta 16 kärsi muuttotappiota vuodesta 2004 vuoteen 2005. Suurimmat Lapin kokeilualan muuttotappiot olivat Kemijärven 133, Sodankylän 105 ja Sallan 70 henkilöä. Saaristokunnista suurin muuttotappio oli Hailuodon 11 henkilöä.

Vuonna 2005 Lapin kokeilualan kunnista sai Enontekiö 17 ja Kittilä 6 henkilöä muuttovoittoa. Saaristokuntien kokeilualueella sai Iniö 1 henkilön ja Velkua 13 henkilön muuttovoiton.

Vuonna 2005 muuttoliike Lapista on kohdistunut maakuntien välisen muuttoliikkeen perusteella eniten Pohjois-Pohjanmaalle, jonne oli siirtynyt asumaan 38,7 prosenttia muuttaneista⁷⁹.

Lapin ja saaristokuntien kokeilualueella oli vuoden 2005 lopussa yhteensä 66 340 asukasta⁸⁰, joista 61 896 asui Lapin kokeilualueella. Saaristokunnissa oli yhteensä 4 444 asukasta. Väkilukutiedoissa näkyvät muutotietojen lisäksi syntyvyyden ja kuolleisuuden erotus.

⁷⁸ Lähde: Lapin TE-keskus 2007.

⁷⁹ Tilastokeskus, Suomen tilastollinen vuosikirja 2006, s. 151.

⁸⁰ Luvut perustuvat Tilastokeskuksen kuntien perustietopointeihin.

Vuonna 2006 väkiluku kokeilualueella väheni edellisvuodesta 822 henkilöllä. Lapin kokeilualueella vähennystä oli 847 henkilöä, mutta saaristokunnissa lisäystä oli 25 henkilöä⁸¹.

Muuttotilastojen perusteella vuosien 2003–2005 kokeilulla ei voida todeta olleen Lapin kokeilualan poismuuttoon selviä positiivisia vaikutuksia. Kolmessa kunnassa oli muuttovoittoa jonakin kokeiluajanjakson vuosista. Vain yhdessä kunnassa eli Kittilässä oli muuttovoittoa kaikkina kokeiluvuosina.

Kuntien ja seurakuntien mukaantulolla kokeilun piiriin vuonna 2006 ei ollut näkyvää vaikutusta Lapin kokeilualan poismuuttoon. Vuonna 2006 vain yhdessä kunnassa eli Kittilässä väkiluku lisääntyi ja nettomuutto oli positiivinen.

Tarkastuksen perusteella sotu-kokeilun vaikutukset kuntien väliseen muuttoliikkeeseen näyttäisivät olevan vähäiset. Kokeiluajanjaksolla 2003–2005 Lapin maakunnan kaikki seutukunnat kärsivät muuttotappiosta lukuun ottamatta Rovaniemeä, joka sai muuttovoittoa vuonna 2003. Rovaniemen seutukunta ei kuulunut kokeilun piiriin.

Pienestä väestömäärästä johtuen saaristokuntien väestön nettomuutokset olivat vähäiset. Vuonna 2005 saaristokuntien nettomuuttotappio oli yhteensä viisi henkilöä. Saaristokuntien väkiluku lisääntyi vuonna 2006 kolmessa, väheni kahdessa ja säilyi entisellään yhdessä kunnassa.

Saaristokuntien pieni, yhteensä 25 hengen väkiluvun kasvu vuonna 2006 johtui Hailuodon, Nauvon ja Velkuan positiivisesta nettomuutosta. Näiden kolmen kunnan väkiluvun kasvu ei johtune kunta- ja seurakuntatyöntekijöiden mukaantulosta kokeiluun. Hailuodon 34 henkilön väkiluvun kasvun taustalla näyttäisi olevan ennemmin koko Ouluseudun yleinen kehitys. Ouluseutu sai muuttovoittoa kaikista Lapin läänin seutukunnista kaikkina kokeiluvuosina⁸².

Muuttotilastojen perusteella ei voida todentaa kokeilun arviointiraportissa⁸³ havaitun palkkavaikutuksen mahdollista poismuuttoa hillitsevää vaikutusta. Tarkastuksessa käytettyjen työllisyys- ja muuttotilastojen perusteella ei voida myöskään tehdä päätelmiä sotu-kokeilun yritysvaikutuksista. Kokeiluaikana alueelle on kohdistunut myös muita yritystoimintaa tukevia toimenpiteitä. Tarkastuksessa ei pyritty arvioimaan sotu-kokeilun

---

⁸¹ Saaristokuntien väkiluvun lisäys johtui lähinnä Hailuodon ja Nauvon yhteensä 59 hengen lisäyksestä. Velkuassa lisäys oli 4 henkeä. Lapin kokeilualueella lisäystä oli ainoastaan Kittilässä, missä se oli 47 henkeä.

⁸² Ks. tarkemmin: Tilastokeskus, Ouluseudun nettomuutto seutukunnittain, 15.6.2006 (http://tilastokeskus.fi/tup/seutunet/ouluseutu_vaesto.html).

⁸³ Korkeamäki & Uusitalo 2005.

vaikutusten lisäksi muita työllisyyteen ja muuttoliikkeeseen vaikuttavia tekijöitä⁸⁴.

3.3.4 Kokeilun muut vaikutukset ja mahdolliset riskit

Kokeilun ajallinen ja alueellinen laajentaminen

Lapin ja saaristokuntien sotu-kokeilun vaikutuksena voidaan pitää kokeilualan jatkamista vuoteen 2009 sekä kokeilualan laajentamista Kainuuseen ja Itä-Suomeen.

Sotu-kokeilun laajentaminen koskemaan Pielisen Karjalan seutukuntaa⁸⁵ vuoden 2007 alusta lukien oli yksi selvitysmies Sailaksen toimenpideehdotuksista vuonna 2005. Selvitysmiehen mukaan kokeilujen päätyttyä voidaan silloista luotettavammin arvioida tukitoimenpiteen työllisyys- ja muita vaikutuksia.

Vaikutus muiden työnantajien sosiaaliturvamaksuihin

Kokeilu alensi työnantajamaksuja kokeilualan yrityksissä 3,0–6,1 prosenttiyksikköä vuosina 2003–2005⁸⁶. Kokeilun aiheuttama sosiaaliturva-

---

⁸⁴ Esimerkiksi alueellisia suhdannetekijöitä.

⁸⁵ Pielisen Karjalan seutukuntaan kuuluvat Juuka, Lieksa, Nurmes ja Valtimo. Itä-Suomen kokeilualueeseen kuuluvat lisäksi Ilomantsi ja Rautavaara.

⁸⁶ Vuosina 2003–2005 yksityisen yritystoiminnan sosiaaliturvamaksuluokat olivat 3,0–6,1 prosenttia. Yleisin maksuluokka oli noin 3,0 prosenttia, joka oli myös valtion liikelaitosten sosiaaliturvamaksuprosentti. Muiden työnantajien maksuprosentit olivat 3,0–6,8 prosenttia.

Vuonna 2006 valtion ja sen laitosten (ei koske liikelaitoksia) sekä Ahvenanmaan maakunnan maksuprosentit alennettiin samaksi kuin kuntatyönantajalla eli noin 6,8 prosentista noin 4,0 prosenttiin.

Sairasvakuutuksen rahoitusuudistuksen yhteydessä työnantajan sosiaaliturvamaksun maksuperuste muuttui vuodesta 2006 alkaen. Maksuluokkien perusteeksi tulevat vastaisuudessa maksettujen palkkojen sijasta sosiaaliturvamaksun perusteena olevat palkat. Maksun perusteena ei siis enää ole kaikissa tilanteissa ennakonpidätyksen alainen palkka (ks. tarkemmin Verohallitus, Verotiedote 1/2006).

Vuoden 2006 alusta lähtien työnantajan sairausvakuutusmaksu on kaikilla työnantajilla sama 2,06 prosenttia (2,05 prosenttia vuonna 2007). Työnantajan kansaneläkemaksun suuruus vastaavasta palkasta vaihtelee yksityisellä työnantajalla ja valtion liikelaitoksella maksuluokittain noin 0,9 prosentista noin 4,0 prosenttiin. Muilla työnantajilla se on noin 1,9 prosenttia.

maksun vajuus oli tarkoitus kattaa muiden työnantajien sotu-maksuprosentteja korottamalla.

Ensimmäisenä kokeiluvuotena muiden kuin kokeilualueen työnantajien sotu-maksuprosentit nousivat 0,014 prosenttiyksikköä. Toisena vuonna ne säilyivät edellisvuoden tasolla. Vuonna 2005 näiden työnantajien kansaneläkemaksua korotettiin väliaikaisesti 0,016 prosenttiyksiköllä. Maksun korotuksella oli tarkoitus rahoittaa vuoden 2005 alusta voimaan tullut Kainuun maakuntaa koskeva maksuvapautus sekä vuodesta 2003 voimassa ollut Lapin ja saaristokuntien maksuvapautuskokeilu. Samalla kumottiin työnantajan sairausvakuutusmaksun korotus 0,014 prosenttiyksiköllä.

Kokeilun alkuvaiheessa kokeilualueen ulkopuoliset työnantajat suhtautuivat varsin myönteisesti kokeiluun, vaikka maksuvapautus nosti niiden sotu-maksuprosenttia⁸⁷.

Kunnat ja seurakunnat tulivat maksuvapautuksen piiriin vuodesta 2005 alkaen, aluksi Kainuussa. Vuosina 2006–2009 ne ovat mukana myös Lapin ja A-saaristokuntien sekä vuodesta 2007 Itä-Suomen maksuvapautusalueella.

Kuntien ja seurakuntien mukaantulo Lapin ja saaristokuntien työnantajien maksuvapautuksen lain soveltamisalaan ei lisää muiden työnantajien sotu-maksuosuutta alkuvaiheessa merkittävästi. Kokeilussa mukana olevien 20 kunnan vuotuinen maksuvapautusten määrä on ennen de minimis-tuen korotusta maksimissaan 600 000 euroa. Seurakuntien maksuvapautusten määrä jää niiden vähäisemmän henkilöstömäärän vuoksi tätä summaa pienemmäksi, noin 300 000 euroon.

Maksuvapautuksen alueellinen laajentaminen vuodesta 2005 lähtien on merkittävästi lisännyt maksuvapautuksen kokonaismäärää. Kokeilun ulkopuolisten työnantajien sotu-maksuprosentteja ei ole kuitenkaan nostettu maksuvapautuksen alueellisen laajentamisen sekä kuntien ja seurakuntien mukaantulon johdosta vuosina 2006 ja 2007.

Vuonna 2006 yksityisten ja valtion liikelaitosten⁸⁸ sekä muiden työnantajien⁸⁹ sotu-maksuprosentit alenivat edellisvuodesta 0,008⁹⁰ prosentti-

---

⁸⁷ Ks. Suomen Yrittäjät 2004.

⁸⁸ *Työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun asetuksen (940/1978) perusteella sellaiset valtion liikelaitokset, joihin sovelletaan valtion liikelaitoksesta annettua lakia (1185/2002), rinnastetaan yksityiseen työnantajaan määriteltäessä sotu-prosentin suuruutta.*

⁸⁹ *Muita työnantajia ovat*

- *kunta ja kuntayhtymä sekä kunnallinen liikelaitos*
- *evankelis-luterilainen kirkko sekä sen seurakunta ja seurakuntayhtymä*
- *ortodoksinen kirkkokunta ja sen seurakunta*
- *Ahvenanmaan maakunta*
- *valtio ja sen laitos.*

yksikköä. Vuonna 2007 työnantajien kansaneläkemaksua korotettiin 0,003 prosenttiyksikköä. Sairasvakuutusmaksun 0,01 prosenttiyksikön alenemisen vuoksi työnantajien sosiaaliturvamaksun maksuprosentit alenivat 0,007 prosenttiyksikköä vuoden 2006 tasosta.

Näin ollen muiden kuin kokeilualueen työnantajien⁹¹ sotu-maksuprosentit olivat vuonna 2007 maksuvapautuksen laajenemisesta huolimatta vain 0,001 prosenttiyksikköä korkeammat kuin ennen kokeilua vuonna 2002 ja 0,013 prosenttiyksikköä alhaisemmat kuin ennen kokeilun laajenusta vuonna 2004.

Sosiaali- ja terveysministeriön edustajien mukaan kokeilujakson maksuprosenttien taso perustui ennakoarviointeihin, joten kokeilun alkaessa ei ollut tarkkaa käsitystä maksuvapautuksen laajuudesta. Koska hallituksen esityksessä 120/2002 vp esitettyä maksuvapautusta käyttävien työnantajien määrätavoitetta ei saavutettu, maksuprosentteja on myöhemmin alennettu.

Tarkastuskertomusluonnoksesta antamassaan palautteessa sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että työnantajille myönnettyjen maksuvapautusten määrä vahvistuu verotustietojen valmistuttua, joten lopulliset maksuvapautustiedot vuodelta 2003 olivat käytettävissä vasta vuoden 2006 työnantajamaksujen suuruutta määrättäessä.

Tarkastuksen mukaan sotu-maksuprosenttitaso vastaa lähes kokeilua edeltänyttä tasoa, vaikka maksuvapautuksen vuosittainen määrä on alueiden ja soveltamisalan laajentamisen jälkeen kohonnut noin 18 miljoonaan euroon. Sosiaali- ja terveysministeriön edustajien mukaan tarkastusajankohdan maksuprosenttitaso vaikuttaa liian alhaiselta suhteessa laajentamisen kustannusvaikutuksiin.

Tarkastuskertomusluonnoksesta antamassaan palautteessa sosiaali- ja terveysministeriö tarkentaa, että vuoden 2006 sairausvakuutuslain uudistuksen johdosta alueelliset työnantajien sosiaaliturvamaksukokeilut tulevat osittain rahoitettavaksi työnantajien sairausvakuutusmaksulla sekä vuodesta 2007 lukien myös palkansaajien ja yrittäjien päivärahamaksulla. Tämän johdosta vuodesta 2006 lukien muiden työnantajien kansaneläkemaksun korotuksessa on huomioitu vain työnantajien kansaneläkemaksun vapauttamisesta aiheutuva maksumenetyt. Vuonna 2007 vakuutusmaksumenetysten arvioitiin lisääntyvän 3,6 miljoonalla eurolla alueellisen maksuvapautuksen laajennuksen johdosta. Maksumenetyksiä arvioidaan ai-

---

⁹⁰ *Poikkeuksena valtio ja sen liikelaitokset sekä Ahvenanmaan maakunta, joiden maksuprosentit alennettiin 2,808 prosenttiyksikköä vuonna 2006 eli samoiksi kuin kuntatyönantajilla.*

⁹¹ *Poikkeuksena valtio ja sen liikelaitokset sekä Ahvenanmaan maakunta.*

heutuvan yhteensä 17,6 miljoonaa euroa, joista 7,9 miljoonaa euroa arvioidaan kohdistuvan kansaneläkerahastoon ja 9,7 miljoonaa euroa sairausvakuutusrahastoon.

Mikäli maksuvapautuksen maksimimäärää korotetaan vuoden 2007 alusta voimaan tulleen komission asetuksen (EY) N:o 1998/2006 mukaisesti, lisääntyy maksuvapautusten määrä. Tätä muutosta ei ole otettu huomioon vuoden 2007 maksuprosenttitasossa. Tarkastuksen perusteella maksuvapautuksen kokonaismäärä tulee lisääntymään de minimis -tuen maksimimäärän kasvun johdosta noin 20 prosenttia eli yhteensä 21–22 miljoonaa euroon, jos työvoimavaltaisten yritysten osuus sotu-maksuvapautusta käyttävistä yrityksistä lisääntyy kokeilun alkuvaiheesta.

Tarkastuskertomusluonnoksesta antamassaan palautteessa sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että alustavien arvioiden mukaan vähämerkityksisen tuen enimmäismäärän korottaminen lisääisi kansaneläkerahaston maksuvajasta 1,5 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan alueellisista maksuvapautuksista säädettäessä maksumenetyksien kattaminen on ongelmallista.

Sosiaaliturvamaksun tuotoissa tapahtuvat muutokset saattavat vaikuttaa valtion osuuksiin Kansaneläkelaitokselle maksettavista siirtomenoista. Hallituksen esityksen 120/2002 vp perusteella kokeilulla ei ole vaikutusta valtion talousarvion momenttien 33.18.60 ja 33.19.60 määrärahojen yhteismäärään, koska sen aiheuttama sosiaaliturvamaksun vajaus oli määrä kattaa muiden työnantajien sotu-maksuprosentteja korottamalla. Kokeilun laajentamisen ja maksuvapautuksen maksimimäärän korotuksen riskinä on Kansaneläkelaitokselle tulevan maksuvajauksen kasvu.

4 Tarkastusviraston kannanotot

Vuosiin 2003–2005 ja maantieteellisesti rajatulle alueelle suunnatun kokeilun tavoitteena oli selvittää työnantajan sosiaaliturvamaksun poistamisen vaikutuksia alueen työllisyyteen ja työllistämisedellytyksiin. Kokeilun yleisenä tavoitteena oli pyrkiä selvittämään työnantajalta perittävien maksujen alentamisen vaikutuksia työllisyyteen.

Tarkastuksessa selvitettiin sosiaaliturvamaksun alennuskokeilun vaikutuksia suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Lisäksi selvitettiin kokeilun hallinnoinnissa ja valvonnassa mahdollisesti esiintyneitä ongelmia sekä kokeilun jatkamiseen liittyviä riskejä.

Tavoitteiden toteutuminen

Tarkastuksessa havaittiin, että vuosina 2003–2005 Lapin ja ns. A-saaristokuntien kokeilualueella maksuvapautusta käyttäneiden yritysten määrä oli noin 38 prosenttia pienempi kuin tavoite. Käytetyn maksuvapautuksen kokonaissumma jäi tämän vuoksi noin 34 prosenttia hallituksen esityksen 120/2002 vp arviota vähäisemmäksi.

Kokeilun työllisyysvaikutuksista on tehty arviointitutkimus sekä etukäteisarviointiin perustuva kyselytutkimus uusien työntekijöiden rekrytoimisesta. Vuonna 2005 julkaistun arviointiraportin tulosten perusteella työllisyyden muutoksissa kokeilu- ja vertailualueen yrityksissä ei ollut kokeilun alun jälkeen tilastollisesti merkitsevää eroa. Sen sijaan sosiaaliturvamaksun alennuksella havaittiin olleen pieni vaikutus kokeilualueen yritysten palkkatasoon. Palkkojen nousun jälkeen jäljelle jäänyt työvoimakustannusten aleneminen ei johtanut arvioinnin mukaan työllisyyden kasvuun kokeilualueen yrityksissä. Vuonna 2004 julkaistun etukäteisarviointiin perustuvan kyselytutkimuksen tulos viittasi puolestaan suuriin, positiivisiin työllisyysvaikutuksiin.

Arviointitutkimuksessa käytetty ns. kaltaistettujen parien menetelmä oli toimiva, mutta aikajänne ei kattanut koko kokeiluaanjaksoa. Lisäksi käytetyssä aineistossa esiintyi puutteita, jotka heikensivät tulosten luotettavuutta. Kyselytutkimuksessa esitetyt työllisyysvaikutukset eivät perustu neet toteutuneisiin rekrytointeihin vaan yritysten aikomuksiin. Kyselytutkimuksen työllisyysarvio oli selvästi arviointitutkimuksen työllisyysvaikutusarvioiden luottamusvälin ulkopuolella. Arviointiraportin tulosten perusteella työnantajalta perittävien sosiaaliturvamaksujen alentamisella ei ole ollut merkittäviä vaikutuksia työllisyyteen. Myös tarkastuksen perusteella kokeilun työllisyysvaikutukset ovat olleet vähäiset.

Tarkastuksen mukaan työllisyys- ja muuttotilastot eivät osoittaneet kokeilulla olleen selviä positiivisia alueellisia vaikutuksia vuosina 2003–2005. Tilastojen perusteella ei voida tehdä päätelmiä kokeilun mahdollisista yritysvaikutuksista yksittäisissä yrityksissä tai yksittäisten yritysten kilpailuaseman vahvistumisesta. Kokeilualueelle on kohdistunut lisäksi muita yritystoimintaa tukevia toimenpiteitä, joiden vaikutusten erottaminen toisistaan on ongelmallista. Työllisyyden muutoksiin ovat vaikuttaneet lähinnä yleiset taloudelliset tekijät ja muuttoliike.

Tarkastuksessa tehtyjen haastattelujen mukaan kokeilun myönteisinä vaikutuksina pidettiin kokeiluun osallistuneiden yritysten olemassa olevien työpaikkojen säilymistä. Arviointiraportissa todetun palkkojen nousun katsottiin parantavan osaavan työvoiman pysymistä yrityksissä. Tarkastusviraston mielestä kokeiluun osallistuneiden yritysten kilpailuaseman vahvistumista tai muita yritysvaikutuksia voitaisiin selvittää tarkemmin esimerkiksi toistamalla Lapin kokeilualueella tehty kyselytutkimus jälkikäteisarviointimenetelmällä.

Lapin ja saaristokuntien sosiaaliturvamaksun alennuskokeilun vaikutuksina voidaan pitää sitä, että kokeiluaikaa on jatkettu vuoteen 2009 ja kokeilualuetta on laajennettu Kainuuseen ja Itä-Suomeen. Laajennusten yhteydessä kokeilu on ulotettu koskemaan myös kuntia ja seurakuntia sekä niiden yhtymiä. Laajennusten takia saatetaan muiden työnantajien sosiaaliturvamaksua korottaa.

Tarkastusvirasto katsoo, että kokeilulle asetetuista määrällistä tavoitteista jäätiin selvästi jälkeen vuosina 2003–2005. Osaltaan tähän olivat syynä kokeilun rahoitusmallista johtuvat toimialarajoitukset, joiden merkitys oli suuri varsinkin Lapin kokeilualueella.

Työvoimavaltaisen yritysten vähäinen osuus maksualennuksen käyttäjänä saattaa johtua tuen de minimis -ehtoisuudesta. Osa yrityksille suunnatuista tukimuodoista on myös toisensa poissulkevia. Kokeilun ensimmäisinä vuosina yritysten valintavertailussa muut avustukset ovat menneet yleensä sosiaaliturvamaksusta vapautumisen edelle.

Vähämerkityksisen tuen maksimimäärä kasvoi vuoden 2007 alusta komission asetuksen (EY) N:o 1998/2006 myötä. Samalla toimialarajoitukseen tuli joitakin muutoksia. Ne koskevat maataloustuotteiden jalostusta ja markkinoille saattamista sekä tietyiltä osin liikenteen alaa.

Tuen enimmäismäärän kasvulla voi olla vaikutusta siihen, mitä tukimuotoja yritykset asettavat etusijalle. Tuen kasvu voi myös lisätä työvoimavaltaisen yritysten sosiaaliturvamaksusta vapautuksen hyödyntämistä, millä saattaa olla positiivisia työllisyysvaikutuksia. Lakia työnantajien sosiaaliturvamaksuista ei ole muutettu tuen kokonaismäärän osalta edellä mainitun komission asetuksen perusteella. Kuntatyönantajien mukaantulo maksuvapautuksen piiriin lisää kuntien työllistämismahdolli-

suuksia. Positiivisilla työllisyysvaikutuksilla odotetaan olevan kerrannaisvaikutuksia siten, että työllistyminen palvelusektorilla kasvaa.

Seuranta ja valvonta

Maksuvapautusten seurannassa ja valvonnassa esiintyi puutteita. Maksuvapautuksen määrä ylitti joissakin tapauksissa säädetyn 30 000 euron rajan. Lapin kokeilualueella ylitysten kokonaismäärä oli vuosina 2003–2005 noin 150 000 euroa. Tarkastuksessa havaittiin Lapissa yhteensä 10 ylitystä. Näistä eri työnantajia oli yhteensä 8. Ylittäneiden joukossa oli myös valtion liikelaitoksia.

Lapin havaintojen perusteella tarkastettiin myös Kainuun kokeilualueen de minimis -säännösten noudattamista vuosina 2005 ja 2006. Kainuussa havaittiin yhteensä 13 ylitystä. Näistä eri työnantajia oli yhteensä 11. Kainuun kokeilualueella ylitysten kokonaismäärä oli noin 50 000 euroa. Tarkastuksessa havaittiin lisäksi, että Lapissa ja Kainuussa maksuvapautusta olivat käyttäneet sellaisetkin yritykset, joiden toimiala ei ole tukikelpoinen. Toimialojen kirjaaminen ei myöskään aina vastannut Tilastokeskuksen toimialajakoa.

Tarkastusvirasto katsoo, että väärin perustein tehdyt maksuvapautukset tulee periä jälkikäteen työnantajan sosiaaliturvamaksun vapauttamisesta eräissä kunnissa vuosina 2003–2009 annetun lain (1200/2002) 9 §:n mukaisesti. Verohallitus onkin ilmoittanut, että verovirastot selvittävät kaikki tarkastuksessa esiin tulleet tapaukset ja perivät vuoden 2007 syksyn aikana virheellisin perustein vähennetyt tuet takaisin. Tarkastuksessa tehtyjen havaintojen perusteella verohallinnon maksuvapautuksen seurantajärjestelmää on korjattu. Tehdyt korjaukset tulevat käyttöön valtakunnallisesti sosiaaliturvamaksukokeilun seurannassa.

De minimis -tuen seurannassa on ongelmia, koska viranomaisilla ei ole kattavaa tietoa toisten viranomaisten myöntämistä ja maksamista de minimis -tuista. Tietojen oikeellisuus maksetuista tuista on vastuutettu työnantajalle. Valtioneuvoston päätöksen 18/1995 sekä kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen 844/1995 mukaan tuen myöntäjän on ilmoitettava kaikista tekemistään tukipäätöksistä toteuttamisalueen TE-keskuksen yritysosastolle, jotta tuen kasaantumista voidaan seurata. Tarkastushavaintojen mukaan myönnettyistä maksuvapautuksista näin ei ole aina tehty.

Tarkastusvirasto katsoo, että viranomaisten välille tulee luoda toimiva seurantajärjestelmä, jonka avulla pystytään seuraamaan kattavasti maksettuja de minimis -tukia. Vuoden 2007 alusta vähämerkityksisen tuen enimmäismäärää on korotettu ja toimialarajoituksia vähennetty. Tämän

perusteella on mahdollista muuttaa kokeilun lainsäädäntöä sekä viranomaisten seurantajärjestelmää.

Kokeilun vaikutukset muiden työnantajien maksuihin

Kokeilu oli tarkoitus rahoittaa nostamalla kokeilun ulkopuolella olevien työnantajien sosiaaliturvamaksuja. Vuosina 2003–2005 sosiaaliturvamaksun korotus oli 0,016 prosenttiyksikköä verrattuna vuoteen 2002, joten se ei ollut merkittävä. Lain soveltamisalan laajentaminen sekä maksuvapautuksen alueellinen laajentaminen vuodesta 2005 lähtien ei ole lisännyt kokeilun ulkopuolisten työnantajien maksuprosentteja lainkaan. Vuosina 2006 ja 2007 maksuprosentteja alennettiin siten, että kokeilun ulkopuolisten työnantajien maksuprosentit olivat vuonna 2007 vain 0,001 prosenttiyksikköä korkeammat kuin ennen kokeilua vuonna 2002.

Tarkastusviraston näkemyksen mukaan yksistään alueiden ja soveltamisalan laajentamisen vuoksi maksuvapautuksen vuosittainen määrä, arviolta 18 miljoonaa euroa, edellyttää sosiaaliturvamaksuprosenttien tarkistamista, jos pidetään kiinni kokeilun lähtökohdasta. Tarkoitus oli kattaa sosiaaliturvamaksujen vapauttamisesta johtuva maksujen vähennys korottamalla vähennystä vastaavalla määrällä muiden kuin kokeiluun kuuluvien työnantajien sosiaaliturvamaksua. Tarkastusvirasto katsoo, että laajentamisen kustannusvaikutuksia ei ole riittävästi huomioitu vuosina 2006 ja 2007. Esimerkiksi vuonna 2005 Kainuun maksuvapautuksen kustannusvaikutus oli 1,6-kertainen hallituksen esityksessä 144/2004 vp olevaan arvioon verrattuna.

Vähämerkityksisen tuen enimmäismäärän korotuksesta johtuva maksuvapautuksen mahdollinen kasvu lisää tarkastusviraston näkemyksen mukaan myös tarvetta korottaa muiden työnantajien sosiaaliturvamaksua. Vähämerkityksisen tuen korotusta ei ole otettu huomioon vuoden 2007 maksuprosenttitasossa. Tarkastuksessa tehtyjen laskelmien perusteella maksuvapautuksen kokonaismäärä kasvaneen yhteensä 21–22 miljoonaan euroon, mikäli työvoimavaltaisten yritysten osuus sosiaaliturvamaksun vapautusta käyttävistä yrityksistä lisääntyy kokeilun alkuvaiheesta.

Kokeilun laajentamisen riskit sekä kokonaisvaikutusten arviointi

Maksuvapautuksen ajallisella ja alueellisella laajentamisella ei ollut tehtyjen arviointien tulosten perusteella riittäviä perusteita. Laajentamisen muita rahoitusmahdollisuuksia ei ole myöskään riittävästi huomioitu. Kokeilun laajentamisen kustannusvaikutukset tulisi kokeilun aloittamista koskeneen hallituksen esityksen perusteella kattaa korottamalla muilta työnanta-

jilta perittäviä maksuja. Muutoin riskinä on Kansaneläkelaitokselle tulevan maksuvajauksen kasvu, mikä olisi vastoin kokeilun tavoitetta.

Kokeilun lopullinen vaikuttavuusarviointi on tarkastusviraston mukaan syytä tehdä vuoden 2009 jälkeen. Työnantajien rekrytointeja koskeva kyselytutkimus olisi myös helposti toistettavissa kohdistamalla kysely samalle kohdejoukolle kuin etukäteisarvioinnissa.

Tarkastusviraston näkemyksen mukaan tulevan vaikuttavuusarvioinnin tekemistä haittaa aikaisemmassa arvioinnissa käytetyn pariteettivertailun soveltamisen vaikeutuminen. Pääosa aikaisemmista vertailualueista on tullut kokeilun piiriin kokeilua laajennettaessa.

Vertailualueen puuttuminen saattaa myös hankaloittaa vähämerkityksisen tuen enimmäismäärän korotuksen luotettavaa vaikutusten arvioimista.

Lähteet

---

1. Lait, asetukset ja muut normit

Asetus työnantajan sosiaaliturvamaksusta (940/1978).

Komission asetus (EY) N:o 69/2001, EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen.

Komission asetus (EY) N:o 1860/2004, Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen maatalous- ja kalastusalalla.

Komission asetus (EY) N:o 1998/2006, Perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen.

Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta (366/1963).

Laki valtion liikelaitoksista (1185/2002).

Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa vuosina 2003–2005 (1200/2002), lain nimike on muutettu (1112/2005) siten, että vuosilukuina on 2003–2009.

Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa vuosina 2003–2009 annetun lain muuttamisesta (1056/2006).

Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta Kainuun maakunnassa vuosina 2005–2009 (1094/2004).

Tulooverolaki (1535/1992).

2. Muut kirjalliset lähteet

Euroopan unionin virallinen lehti, L 379/5, 28.12.2006.

HE 120/2002 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa vuosina 2003–2005.

HE 144/2004 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta Kainuun hallintokokeilualueella vuosina 2005–2009.

HE 170/2005 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa vuosina 2003–2005 annetun lain muuttamisesta.

HE 116/2006 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa vuosina 2003–2009 annetun lain muuttamisesta.

Jänkälä, Susanna (2004): Lappilaisten yritysten odotuksia sosiaaliturvamaksukokeilun vaikutuksista. Lapin TE-keskuksen julkaisuja.

Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös 844/1995 valtion tukien myöntämistä koskevien päätösten ilmoittamisesta kauppa- ja teollisuusministeriön yrityspalvelun piiritoimistolle.

Korkeamäki, Ossi ja Uusitalo, Roope (2004): Työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisen alueellisen kokeilun työllisyysvaikutukset, Väli-raportti I, Palkansaajien tutkimuslaitos, Työpapereita 194.

Korkeamäki, Ossi ja Uusitalo, Roope (2005): Sosiaaliturvamaksukokeilun vaikutus työllisyyteen, Arviointiprojektin raportti, Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön monisteita 2005:7.

Korkeamäki, Ossi ja Uusitalo, Roope (2006): Employment Effects of a Payroll-tax Cut: Evidence from a Regional Tax Exemption Experiment, VATT-keskustelualoitteita 407/2006.

Koskela, Erkki – Pirttilä, Jukka – Uusitalo, Roope (2004): Kansantaloudellinen aikakauskirja 3/2004, Esitelmiä, 250–270.

Lapin liitto (2007): Työllisyysasteen kehitys Lapin seutukunnassa kunnittain 1995–2006, 23.4.2007
(<http://www.lapinliitto.fi/tilastotkuvat/tyaste.pdf>).

Lapin verovirasto (2002): Tiedotustilaisuuksissa esille tulleita sosiaaliturvamaksuvapautuslain ongelmakohtia, 16.12.2002.

Lapin verovirasto (2003): Kirje sotu-maksuvapautukseen hakeutuneille yhdistyksille, 9.6.2003.

Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus (2002): Lausunto Eduskunnan hallintovaliokunnalle, Nro: HE 120/2002 vp/LA 96/2002 vp Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus, 9.10.2002.

Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus (2004): Lapin työllisyyskatsaus, joulukuu 2003.

Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus (2005): Lapin työllisyyskatsaus, joulukuu 2004.

Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus (2006): Lapin työllisyyskatsaus, joulukuu 2005.

Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus (2007): Muuttoliike Lapin läänissä seutukunnittain vv. 2001–2005 ja 2006 I–IV nelj. ennakkotieto, 24.4.2007 (<http://www2.te-keskus.fi/new/lap/Tilastot/Työmarkkinatilastot/Työnvälityksen%20tilastoja/Muuttoliike%20kunnittain%20ja%20seutukunnittain.htm>).

Piekkola, Hannu (2006): Verotuksen keventäminen parantaa työllisyyttä, Kansantaloudellinen aikakauskirja 4/2006, 517–525.

Pohjois-Lappi-työryhmä (2001): Raportti sosiaaliturvamaksun alueellisesta alentamisesta koskevista vaihtoehdoista. Väkiraportti 21.12.2001.

Sailas, Raimo (2005): Osaavan työvoiman saannin turvaaminen väestöään menettävillä alueilla.

Sisäasiainministeriö (2002): Pohjois-Lappi-työryhmän raportti. Selvitys ja ehdotukset Pohjois-Lapin kuntien valtakunnanrajat ylittävän yhteistyön ja työllistämisedellytysten parantamiseksi. Kuntaosaston julkaisu 2/2002.

Sisäasiainministeriö (2005): Selvitysmies osaavan työvoiman saannin turvaamiseksi, Asettamispäätös SM046:00/2005.

Sosiaaliturvamaksutyöryhmän muistio (1977): Työryhmämuistio 1977: VM 13.

Suomen Yrittäjät (2004): Yrittäjät: SOTU-maksun poistuminen laskee kynnystä työllistää, OnLine uutiset, yrittajat.fi, 23.1.2004.

Suomen Yrittäjät (2005): Selvitys sotu-maksualennuksen vaikutuksesta Pohjois-Lapissa ja saaristokunnissa.

Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto 2005, ennakkotiedot (http://www.tilastokeskus.fi/til/tyokay/2005/tyokay_2005_2007-04-12_tie_001.html).

Tilastokeskus, Suomen tilastollinen vuosikirja 2006.

Tilastokeskus, Työllisyys, työttömyys ja työvoima maakunnittain 1990–2006 (http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/tym/tyti/tyti_fi.asp).

Tilastokeskus, Ouluseudun nettomuutto seutukunnittain, 15.6.2006 (http://tilastokeskus.fi/tup/seutunet/ouluseutu_vaesto.html).

Työnantajan sosiaaliturvamaksuista vapauttamisen alueellinen kokeilu – työllisyys- ja muut vaikutukset. Selvitysmies Sailaksen työryhmä: Osaa- van työvoiman saannin turvaaminen väestöään menettävillä alueilla. Taus- tamuistio 7.10.2005.

Työministeriö, Tilastotiedote 2002:1, Työttömät työnhakijat ja niiden osuus työvoimasta kunnittain vuonna 2001.

Työministeriö, Tilastotiedote 2003:1, Työttömät työnhakijat ja niiden osuus työvoimasta kunnittain vuonna 2002.

Työministeriö, Tilastotiedote 2004:1, Työttömät työnhakijat ja niiden osuus työvoimasta kunnittain vuonna 2003.

Työministeriö, Tilastotiedote 2005:1, Työttömät työnhakijat ja niiden osuus työvoimasta kunnittain vuonna 2004.

Työministeriö, Tilastotiedote 2006:1, Työttömät työnhakijat ja niiden osuus työvoimasta kunnittain vuonna 2005.

Työministeriö, Tilastotiedote 2007:1, Työttömät työnhakijat ja niiden osuus työvoimasta kunnittain vuonna 2006.

Työministeriö (2003): 2170/001/2002 TM.

Työministeriö (2006): Työttömyystietoja maa- ja seutukunnittain keskimäärin vuonna 2006. Työnvälitystilasto.

Valtioneuvoston päätös 18/1995 valtion tukien ilmoittamisesta komissiolle noudatettavista menettelytavoista.

Valtiontalouden tarkastusvirasto (2006): Yritystukien vaikutusten pysyvyys. Tarkastuskertomus 121/2006.

Valtiovarainministeriö (2007): Taloudellinen katsaus maaliskuu 2007, Taloudelliset ja talouspoliittiset katsaukset 1a/2007.

Verohallitus (2003): Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa, Ohje Dnro 273/31/2003, 7.2.2003.

Verohallitus (2006): Verotiedote 1/2006, Verohallituksen julkaisu 38.06.1.

3. Haastattelut ja paikalliskäynnit

Työministeriö, (puhelinhaastattelu) 19.1.2007 ja 16.2.2007.

Sisäasiainministeriö, 1 henkilö 26.1.2007.

Lapin verovirasto, 1 henkilö 1.2.2007.

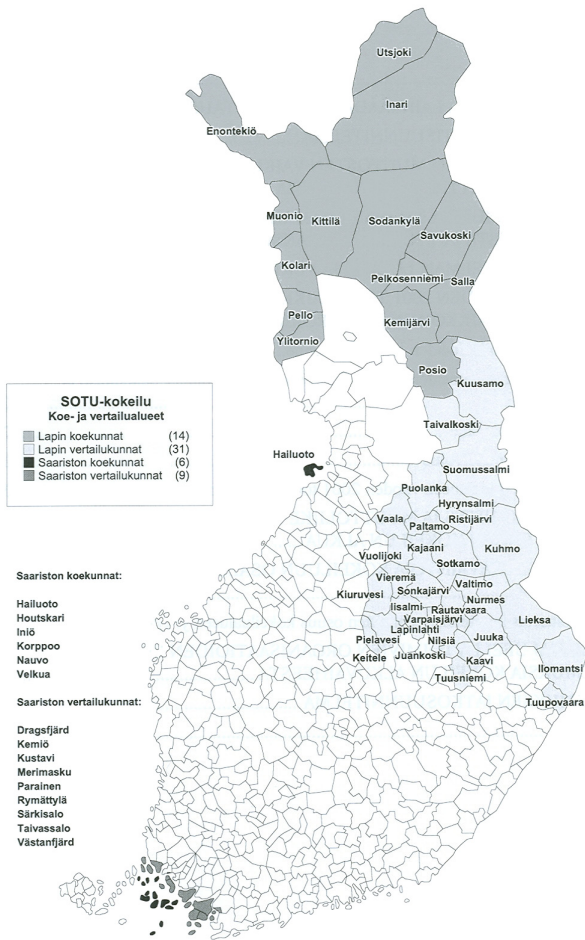
Lapin TE-keskus, 2 henkilöä 2.2.2007.

Sosiaali- ja terveysministeriö, 1 henkilö 27.2.2007.

Oulun ja Kainuun verovirasto, (puhelinhaastattelu) 14.6.2007.

Liitteet

Liite 1. SOTU-kokeilun koe- ja vertailualueet.

(Lähde: Korkeamäki & Uusitalo 2004)

Liite 2. Kokeilualueen työttömyysaste vuosina 2001–2006.

Kunta	Työvoima 2001	Työttö- mät 2001	Työttö- mys- aste 2001	Työvoima 2002	Työttö- mät 2002	Työttö- mys- aste 2002	Työvoima 2003	Työttö- mät 2003	Työttö- mys- aste 2003	Työvoima 2004	Työttö- mät 2004	Työttö- mys- aste 2004	Työvoima 2005	Työttö- mät 2005	Työttö- mys- aste 2005	Työvoima 2006	Työttö- mät 2006	Työttö- mys- aste 2006
Enontekiö	1069	301	28,2	1029	265	25,7	1025	243	23,7	972	228	23,4	956	209	21,8	936	203	21,7
Inari	3721	813	21,8	3638	729	20,0	3567	673	18,9	3556	619	17,4	3506	624	17,8	3472	537	15,5
Kemijärvi	4875	1006	20,6	4734	936	19,8	4524	893	19,7	4305	893	20,7	4172	811	19,4	3943	741	18,8
Kitittä	2793	557	19,9	2781	496	17,8	2803	493	17,6	2783	470	16,9	2783	451	16,2	2832	396	14,0
Kolari	1829	413	22,6	1765	363	20,6	1751	368	21,0	1723	353	20,5	1783	349	19,6	1811	326	18,0
Muonio	1212	217	17,9	1169	196	16,7	1155	186	16,1	1160	165	14,2	1169	175	15,0	1151	177	15,4
Peikosenmäki	563	146	26,0	549	139	25,3	530	137	25,8	534	127	23,8	516	128	24,7	528	109	20,6
Pello	2123	406	19,1	2015	368	18,2	1914	334	17,5	1892	332	17,5	1853	322	17,4	1834	285	15,5
Posio	2081	404	19,4	2028	366	19,0	1966	349	17,8	1884	354	18,8	1891	333	17,6	1828	298	16,3
Salla	2266	656	28,9	2199	624	28,4	2085	558	26,7	2032	513	25,2	1948	476	24,4	1882	456	24,2
Savukoski	687	190	27,6	672	173	25,7	663	157	23,7	646	130	20,1	620	137	22,1	590	118	20,0
Sodankylä	4702	1147	24,4	4594	1054	22,9	4526	925	20,4	4311	873	20,2	4224	849	20,1	4269	754	17,7
Utsjoki	677	104	15,4	661	89	13,5	665	80	12,1	665	93	14,0	656	100	15,2	660	85	12,9
Ylitornio	2254	388	17,2	2242	371	16,5	2148	341	15,9	2097	325	15,5	2055	332	16,2	2092	314	15,0
Lapin kokeilualue yht.	30852	6748	21,9	30076	6188	20,6	29322	5737	19,6	28560	5474	19,2	28132	5295	18,8	27828	4799	17,2
Halluoto	449	58	12,9	450	45	9,9	447	51	11,4	426	46	10,9	439	48	10,9	427	46	10,7
Houtskari	282	20	7,2	283	19	6,9	270	20	7,5	263	28	10,6	268	28	10,4	280	21	7,4
Imo	119	5	4,3	113	6	5,6	111	5	4,6	117	6	4,7	118	4	3,0	122	5	4,2
Korppoo	442	33	7,5	429	34	8,0	426	38	8,9	417	35	8,4	405	39	9,7	409	31	7,5
Nauvo	667	47	7,1	691	57	8,2	671	54	8,0	663	54	8,2	673	46	6,8	683	44	6,4
Velkua	124	13	10,7	119	10	8,6	122	9	7,3	117	11	9,3	114	7	6,4	119	8	6,8
Saaristo yht.	2083	177	8,5	2085	172	8,2	2047	177	8,7	2003	180	9,0	2017	172	8,5	2040	154	7,6

(Lähde: Työministeriön Tilastotiedote 2002:1, 2003:1, 2004:1, 2005:1, 2006:1, 2007:1)

Toiminnantarkastukset vuodesta 2003 lähtien

- 42/2003 Lähialueyhteistyöhankkeet
- 43/2003 Monitoimimurtajien hankinta ja kaupallinen toiminta
- 44/2003 Laki yritystoiminnan tukemisesta
– *pk-yritysten kehittämishankkeet*
- 45/2003 Suomen valtion maksuliikehankinta
- 46/2003 Tulohaus Suomen kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä
- 47/2003 Määrärahojen alueellinen jakaminen
- 48/2003 Yhteiskunnallista erityistehtävää toteuttavien valtion-yhtiöiden omistajaohjaus
- 49/2003 Verohallinnon systeemyön ja atk-konsultointipalvelujen hankinnat
- 50/2003 Puolustushallinnon tukitoimintojen ulkoistamisen tila helmikuussa 2003
- 51/2003 Sektoritutkimustoiminnan ohjaus ja rahoitus sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla
- 52/2003 Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuloksellisuusraportointi eduskunnalle
- 53/2003 Vesihuollon tukeminen
– *valtion osallistuminen vesihuollon järjestämiseen*
- 54/2003 Raja- ja merivartijoiden rekrytointi ja koulutus
- 55/2003 Siviilipalvelus
- 56/2003 Tutkijakoulujen toiminta
- 57/2003 Alueelliset kuljetuset
- 58/2003 Tilastokeskuksen palveluhankinnat
- 59/2003 Fyysinen tietoturvalisuus sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla
- 60/2003 Joukkoliikennepalvelujen hankinnat
- 61/2003 Pelastustoimen kehittämishanke
- 62/2003 Valtakunnansyyttäjänviraston toiminta
- 63/2003 Maatilarakentamisen ja konehankintojen tukeminen
- 64/2003 Arktisen keskuksen näyttelytoiminta
- 65/2003 Ministeriöiden ohjaus eräissä Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemissa sosiaaliturvaetuuksissa
- 66/2003 Ympäristötukien vaikuttavuus
– *energiatuet ympäristönsuojelun välineenä*
- 67/2004 Säteilyn käytön valvonta
- 68/2004 Henkilöstön hankinta valtionhallinnossa

- 69/2004 Tuoteturvallisuusvalvonta
- 70/2004 Lentolisäjärjestelmä ja yhteyslentotoiminta Puolustusvoimissa
- 71/2004 Lasten ja nuorten psykiatrian valtionavustusmenettely
- 72/2004 Finpro ry:n toiminta
- 73/2004 Hansel Oy:n rakennejärjestelyt ja yhtiö osana valtion hankintatoimen strategiaa
- 74/2004 Ulkomaalaisviraston toiminta
– *lähinnä toimintaprosessien näkökulmasta tarkasteltuna*
- 75/2004 Geodeettisen laitoksen toiminta
- 76/2004 Viranomaistoiminta harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa
- 77/2004 Korruptio
– *riski kahdenvälisen kehitysyhteistyön tuloksellisuudelle*
- 78/2004 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tuloksellisuusraportointi eduskunnalle
- 79/2004 Oikeusministeriön hallinnonalan tuloksellisuusraportointi eduskunnalle
- 80/2004 Valtion ydinjätehuoltorahasto
- 81/2004 Kansanopistojärjestelmä
- 82/2004 Innovatiivisten toimien alueelliset ohjelmat
- 83/2004 Valtion liikelaitoksia koskeva tuloksellisuusraportointi eduskunnalle
- 84/2004 Resurssien käytön tuottavuuden hallinta
- 85/2004 Alkoholivalvonta
- 86/2004 Tutkimus- ja kehittämistoiminta liikenne- ja viestintäministeriössä
- 87/2004 Jäteverotus
- 88/2004 Valtionavustuslain ohjausvaikutus
- 89/2004 Paikalliset toimintaryhmät maaseudun kehittäjinä
- 90/2004 Kansallisen metsäohjelman toimeenpano
- 91/2004 Luonnonmukaisen tuotannon tukeminen
- 92/2005 EU:n jäsenvaltioiden tarkastusvirastojen rinnakkaistarkastus rakennerahastojen jäljitysketjusta mukaan lukien 5 %:n tarkastusvelvollisuus
- 93/2005 Kihlakunnanvirastojen ja poliisin erillisyyksiköiden toimitilanhankkeet
- 94/2005 Nuorisotoiminnan tukeminen
- 95/2005 Senaatti-kiinteistöjen kiinteistöhoitopalvelujen hankinnat
– *puitesopimus*

- 96/2005 Asiantuntijapalveluiden käyttö puolustushallinnossa
- 97/2005 Työvoimakoulutuksen työllisyysvaikutukset
- 98/2005 Verosaatavien perinnän tehokkuus
- 99/2005 Korruption vastaisten mekanismien soveltamista käytännön kehitysyhteistyössä
- 100/2005 Hirvikannan säätelyjärjestelmä
- 101/2005 Yksityisten sosiaalipalvelujen valvonta
- 102/2005 Valtion asuntorahaston ulkoinen varainhankinta vuosina 1998 – 2003
- 103/2005 Ammatillisen koulutuksen kannustusraha
- 104/2005 Asuntomarkkinatiedon tuottaminen ja hyödyntäminen
– *kuntien asuntomarkkinaselvitykset asumisen tarjonta-tukien suuntaamisessa*
- 105/2005 Puolustusministeriön hallinnonalan tuloksellisuusraportointi eduskunnalle
- 106/2005 Keksintötoiminnan edistämiseen myönnettyjen valtionavustusten käyttö
- 107/2005 Ympäristöministeriön hallinnonalan tuloksellisuusraportointi eduskunnalle
- 108/2005 Terveystieteellisen tutkimuksen erityisvaltionosuus
- 109/2005 Työvoimatoimistojen tehtävät työttömyysetuuksien hallinnoinnissa ja valvonnassa
- 110/2005 Ulosoton tietojärjestelmähanke
- 111/2005 Suomen ja Venäjän välinen velkakonversio
- 112/2005 Työllistämistukien työllisyysvaikutukset
- 113/2005 Maatalouden ympäristötuen erityistuet
- 114/2005 Maanmittauslaitoksen maanmittaustoimitukset
- 115/2005 Kuntien harkinnanvaraisten rahoitusavustusten myöntäminen ja käyttö
- 116/2005 Työhyvinvointi valtionhallinnossa
- 117/2006 Raha-automaattivastukset kansansairauksien ennaltaehkäisyyn
- 118/2006 Valtion televisio- ja radiorahasto
- 119/2006 Puolustusvoimien ennakkomaksut puolustusmateriaalihankinnoissa
- 120/2006 Sähköisten asiointipalvelujen kehittäminen julkishallinnossa
- 121/2006 Yritystukien vaikutusten pysyvyys
- 122/2006 EU-säädösehdotusten kansallinen käsittely
– *erityisesti taloudellisten vaikutusten arvioinnin kannalta*

- 123/2006 Kuntien yhdistymisavustukset
- 124/2006 Ammatilliset erikoisoppilaitokset ja niiden käyttökustannusten valtionosuusjärjestelmä
- 125/2006 Käräjäoikeuksien tulosohtaus ja johtaminen
- 126/2006 Teiden kunnossapito tielaitosuudistuksen jälkeen
- 127/2006 Verotuksen yhdenmukaisuuden edistäminen verohallinnossa
- 128/2006 Valtion osakkuusyhtiöt ja valtio vähemmistöomistajana
- 129/2006 Viranomaisten valvottavilta perimät valvontamaksut
- 130/2006 Sisäasiainministeriön hallinnonalan tuloksellisuusraportointi eduskunnalle
- 131/2006 Työministeriön hallinnonalan tuloksellisuusraportointi eduskunnalle
- 132/2006 Suomen Kansallisteatterin peruskorjaus
- 133/2006 Kanatalouden tuotannonrajoitustoimet
- 134/2006 Maakunnan liittojen rooli
– *maakunnan kehittämisrahan sitomattoman osan käyttö*
- 135/2006 Ympäristöministeriön harkinnanvaraiset valtionavustukset Vapaa Vuotos -liikkeelle
- 136/2006 Kouluterveydenhuollon laatusuositus
– *suosituksen ohjausvaikutukset kuntien toimintaan*
- 137/2006 Budjettituki Tansanialle
- 138/2006 EU:n tarkastusvirastojen rinnakkaistarkastus rakennerahastojen epäsäännönmukaisuuksien ilmoittamisenmenettelystä
- 139/2006 Turvapaikkamenettely
– *turvapaikkaprosessin, turvapaikanhakijoiden vastaanoton ja pakolaisten kotouttamisen toiminnallinen kokonaisuus*
- 140/2007 Natura 2000 -verkoston valmistelu
- 141/2007 Verotuet
– *tilivelvollisuuden toteutuminen*
- 142/2007 Paikallisen yhteistyön määrärahan tarkastus
- 143/2007 Virkamatkustaminen
– *ohjausjärjestelmät ja taloudellisuus*
- 144/2007 Jääluokat ja väylämaksut
- 145/2007 Poliisi-, tulli- ja rajavartiolaitosviranomaisten yhteistoiminta (PTR-yhteistyö)
– *erityisesti vakavan rikollisuuden torjunnassa*
- 146/2007 Nuorten syrjäytymisen ehkäisy
- 147/2007 Hankerahoitus ohjausvälineenä
- 148/2007 Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuloksellisuusraportointi eduskunnalle

- 149/2007 Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tuloksellisuusraportointi eduskunnalle
- 150/2007 Tulosohjauksen tila
– *Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastushavaintojen 2002 – 2006 perusteella*
- 151/2007 Finanssialan asiantuntijapalveluhankinnat
- 152/2007 Aluekeskusohjelman toteutus vuosina 2004–2006
- 153/2007 Sotu-kokeilun vaikutukset

VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO
Antinkatu 1, PL 1119, 00101 Helsinki
Puh. (09) 4321, faksi (09) 432 5820, www.vtv.fi

ISBN 978-952-499-020-2 (nid.)